

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, O.P.S., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**KRIMINALISTIKA A JEJÍ MÍSTO V SYSTÉMU ČESKÉHO
TRESTNÍHO PRÁVA**

Autor práce: Radek Linha

Studijní obor: Bezpečnostně právní činnost ve veřejné správě

Forma studia: Kombinované studium

Vedoucí práce: JUDr. Jan Bouchal

Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v této práci.

Souhlasím, aby práce byla uložena v knihovně Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích a zpřístupněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. V platném znění.

Děkuji vedoucímu bakalářské práce JUDr. Janu Bouchalovi za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

ABSTRAKT

LINHA, R. *Kriminalistika a její místo v systému českého trestního práva: bakalářská práce*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, o. p. s., 2011. 80 s. Vedoucí bakalářské práce JUDr. Jan Bouchal.

Klíčová slova: kriminalistika, právo, trestní, stopa, identifikace.

Bakalářská práce je zaměřena na analýzu a popis kriminalistické praktické činnosti a vhodnosti začlenění této činnosti do systému českého trestního práva. Po krátkém úvodu jsou v práci uvedeny dějiny kriminalistiky, spolu s důvody vzniku tohoto vědního oboru. Dále jsou zde popsány základní a nejvíce užívané kriminalistické metody v praktické činnosti a historické začlenění těchto metod do systému trestního práva, počínaje říšským trestním řádem z roku 1873. Poté následuje popis kriminalistických metod, které jsou již začleněny do systému trestního práva. V poslední části je analýza některých diskutovaných témat spolu s návrhy de lege ferenda. Závěr obsahuje shrnutí.

ABSTRACT

LINHA, R. *Criminalistics and its position in the machinery of criminal law in the Czech Republic: a bachelor's thesis*. České Budějovice: The College of European and Regional Studies, o. p. s., 2011. 81 p. Supervisor: JUDr. Jan Bouchal

Key words: criminalistics, law/justice, criminal, lead, identification.

The bachelor thesis concentrates on analysis and description of practical criminal work and its possible and suitable integration into Czech Criminal Law. After a short introduction, the thesis describes history of criminalistics along with reasons for emergence of this scientific discipline. It further describes basic and most commonly used practical criminalistic methods and places them in historical law context, beginning with 1873 Imperial Criminal Law. It later on describes criminal methods which already form a part of the Czech Criminal Law Enforcement System. The last section of the thesis concentrates on analysis of some of the discussed topics along with De lege ferenda proposals. The last part of thesis is formed by conclusion.

OBSAH

Úvod.....	8
1. Historie a důvody vzniku vědního oboru kriminalistika.....	8
1.1 Pojem kriminalistika	9
1.2 Místo kriminalistiky v systému věd	11
1.3 Dějiny kriminalistiky	12
1.4 Důvody vzniku vědního oboru kriminalistika	15
2. Metody kriminalistické praktické činnosti	18
2.1 Metody kriminalistické vědy	19
2.2 Metody kriminalistické praxe	20
2.3 Kriminalistická stopa	21
2.4 Kriminalistická identifikace	22
2.4.1 Kriminalistická identifikace osob	26
2.4.1.1 Kriminalistická daktyloskopie	26
2.4.1.2 Portrétní identifikace.....	32
2.4.1.3 Kriminalistická biologie.....	35
2.4.1.4 Identifikace osob dle ručního písma	37
2.4.1.5 Kriminalistická fonoskopie	38
2.4.1.6 Kriminalistická odorologie.....	39
2.4.2 Kriminalistická identifikace věcí	43
2.4.2.1 Kriminalistická balistika	43
2.4.2.2 Kriminalistická mechanoskopie	45
2.4.2.3 Kriminalistická trasologie	47
2.5. Operativně pátrací prostředky	50
2.5.1 Předstíraný převod	51
2.5.2 Sledování osob a věcí.....	51
2.5.3 Použití agenta	52
3. Historické začlenění kriminalistiky do systému trestního práva.....	53
3.1 Trestní řád z roku 1873	53
3.1.1 Ohledání a přibírání znalců	54
3.1.2 Vyšetřování případů zháňství	54
3.1.3 Výslech.....	55
3.2 Trestní řád z roku 1950	55
3.2.1 Vyšetřování	55
3.2.3 Výslech.....	55
3.2.4 Ohledání	56
3.3 Trestní řád z roku 1956	56
3.3.1 Dokazování	56
3.3.2 Výslech obviněného.....	57
3.4 Trestní řád z roku 1961	57
4. Metody kriminalistiky začleněné do existujícího systému trestního práva	58
4.1 Ohledání	58
4.2 Výslech.....	61
4.3 Konfrontace.....	62
4.4 Rekognice.....	63

4.5	Vyšetřovací pokus.....	65
4.6	Rekonstrukce.....	66
4.7	Prověrka na místě.....	68
4.8	Znalci.....	69
5.	Návrhy de lege ferenda	71
5.1	Nález Ústavního soudu ze dne 22. března 2011	73
5.2	Stav současné právní úpravy.....	74
5.3	Kontrola Policie ČR.....	75
	Závěr.....	76

Úvod

Obor kriminalistika je v odborné literatuře poměrně široce zastoupen. Názory na jednotlivé problémy týkající se tohoto oboru, jsou dle prostudovaných materiálů téměř totožné. Při zpracování této práce bylo čerpáno z odborné literatury předních českých autorů zabývajících se oborem kriminalistika nebo trestním právem, a to především z publikací Zdeňka Konráda, Jana Musila, Viktora Porady, Jiřího Strause, Jaroslava Suchánka a Pavla Šámala.

Cílem této práce je popsat metody kriminalistické praktické činnosti a vhodnost jejich začlenění do systému českého trestního práva, především do zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním.

Struktura práce je složena z několika částí. Po úvodu následuje první část práce, která se zabývá pojmem, historií a důvody vzniku vědního oboru kriminalistika. Ve druhé části jsou popsány základní a nejvíce užívané metody kriminalistické praktické činnosti. V třetí části je zobrazeno historické začlenění metod kriminalistiky do systému trestního práva. Čtvrtá část práce se zabývá metodami kriminalistiky, které jsou začleněné do existujícího systému trestního práva. V páté části jsou obsaženy „Návrhy de lege ferenda“. Na konci práce je krátký závěr.

TEORETICKÁ ČÁST

1. Historie a důvody vzniku vědního oboru kriminalistika

V začátcích svého vývoje byla kriminalistika považována jako souhrn určitých metod, které sloužily jako nástroj proti zločinnosti. Tyto metody byly dále obohaceny o vědecké poznatky, které byly postupně převzaty z přírodních a technických věd. Zpočátku nebyla považována za vědní obor, ale za „umění“ úspěšného boje s kriminalitou. Až při následném zjišťování a shromažďování nových kriminalistických poznatků začal význam kriminalistiky pro trestní řízení sílit a s ním sílit i názor, že kriminalistika může být jedním z vědních oborů.

Již koncem devatenáctého století však existoval názor, že kriminalistika je samostatná věda. Samostatnost kriminalistiky je představována obzvláště tím, že stejným předmětem jímž se kriminalistika zabývá se nezabývá žádný z jiných vědních oborů. V České republice se kriminalistika vyučuje na středoškolské i vysokoškolské úrovni.¹

1.1 Pojem kriminalistika

Kriminalistika se vyvíjela po celou dobu existence člověka na Zemi, ale jako o samostatném vědním oboru můžeme hovořit až koncem devatenáctého století. Existuje více definic tohoto vědního oboru a dodnes nebylo dosaženo naprosté shody v jejím vymezení. Mezi nejvýstižnější ze známých odborných charakteristik této vědní disciplíny patří určitě od profesora Jiřího Strause, který ji uvádí jako „*samostatný vědní obor, který zkoumá a objasňuje zákonitosti vzniku, zániku, vyhledávání, zajišťování, zkoumání a využívání kriminalistických stop, jiných soudních důkazů a kriminalisticky významných skutečností a vypracovává podle potřeb trestního zákona a trestního řádu metody, postupy, prostředky a operace v zájmu úspěšného odhalování, vyšetřování a předcházení trestné činnosti*“.²

Vzhledem ke svému obsahu a formám výzkumu je kriminalistika samostatným a značně rozsáhlým vědním oborem, který má interdisciplinární charakter. V kriminalistice je využíváno velkého množství metod a poznatků z jiných oborů, kterých bylo účelně převzato a následně aplikováno na svůj předmět zkoumání. Kriminalistika zjišťuje poznatky za účelem úspěšného odhalování, vyšetřování a předcházení trestné činnosti. Jedná se zde o poznatky z fyzikálně matematických a technických oborů, biologie, medicíny, psychologie, psychiatrie a dalších speciálních oborů jako biotiky, biomechaniky, biochemie, kybernetiky, soudního inženýrství a dalších. Žádná jiná věda či vědní disciplína se nezabývá zákonitostmi vzniku a zániku stop, ani jejich zajišťováním a vyhodnocováním a následným využíváním stop jako soudních důkazů při odhalování a dokazování trestné činnosti pachatelům, a proto nelze kriminalistiku zahrnout jako specializaci do některého z nich. Kriminalistiku tedy nelze zařadit mezi právní vědy ani mezi technické obory.

---

¹ MUSIL, J., et al. *Úvod do kriminalistiky*, Praha, 1999, s. 11

² STRAUS, J., et al. *Úvod do kriminalistiky*, Plzeň, 2004, s. 7

Kriminalistika je samostatná vědní disciplína, která má své samostatné místo v systému věd.

Kriminalistická věda patří do skupiny věd, zabývající se zločinností společně s trestněprávní vědou, kriminologií, penologií a různými forenzními vědami, jakými jsou nepochybně soudní lékařství, soudní psychologie a psychiatrie, soudní inženýrství atp. Reálné objekty zkoumání této skupiny věd jsou povětšinou shodné. Jedná se zejména o následující objekty:

- trestné činy a jejich následky,
- pachatelé trestných činů,
- činnost pachatelů trestných činů,
- činnost pracovníků policie, státních zastupitelstev a soudů,
- činnost znalců a znaleckých institucí
- obětí trestných činů.³

Kriminalistika však zkoumá tyto objekty z hledisek sobě vlastních, specifických okruhů zákonitostí, které nejsou zkoumány žádnou jinou vědní disciplínou. Jedná se o dva následující okruhy zákonitostí objektivního světa:

1. zákonitosti vzniku a zániku kriminalistických stop, jiných soudních důkazů a kriminalisticky významných skutečností,
2. zákonitosti vyhledávání, zajišťování, zkoumání a využívání kriminalistických stop, jiných soudních důkazů a kriminalisticky významných skutečností v zájmu rychlého, úplného a objektivního odhalování, vyšetřování a prevence trestných činů.

Výše uvedené dva okruhy zákonitostí objektivního světa jsou specifickým předmětem kriminalistické vědy. Na základě odhalení a poznání uvedených zákonitostí kriminalistická věda vypracovává nové nebo modifikuje již existující metody, prostředky a postupy. Tyto metody, prostředky a postupy potom doporučuje kriminalistické praktické činnosti za účelem efektivního odhalování a zjišťování objektivní pravdy o trestných činech a pro zefektivnění procesu potírání zločinnosti.⁴

---

³ STRAUS, J., et al. *Úvod do kriminalistiky*, Plzeň, 2004, s. 7-8

⁴ HEJDA, J., et al. *Základy kriminalistiky*, Praha, 2003, s. 7

1.2 Místo kriminalistiky v systému věd

Kriminalistika má blízký vztah k jiným vědám zabývajícím se trestnou činností, které se někdy označují jako kriminální nebo penitenciární vědy. Nejobecnější postavení mezi nimi má kriminologie. Kriminologie studuje kriminalitu jako sociálně patologický jev, zkoumá stav, dynamiku a příčiny kriminality, osobnost pachatele a prevenci zločinnosti. Některé objekty zkoumané kriminologií, zejména osobnost pachatele, způsoby páchaní trestné činnosti a situační okolnosti kriminality, zajímají též kriminalistiku. Ta je však sleduje ze svého specifického hlediska, totiž jak tyto objekty ovlivňují proces tvorby stop a jaký mají význam pro poznání trestného činu. Mnoho společného má kriminalistika s dílčím odvětvím kriminologie – s viktimologií, která se zabývá oběťmi trestných činů.

Kriminalistika má blízko k právu a k právním vědám. Někteří autoři se domnívají, že kriminalistika patří mezi právní vědy (Bělkin, Jablov). Tento názor není však odborníky sdílen, protože předmětem kriminalistiky není právní norma a normativní metody regulace lidského chování a společenských procesů. Plně však uznávají, že kriminalistika je právními aspekty silně ovlivňována a sama naopak slouží prosazení právních norem do života, ovlivňuje aplikační činnost státních orgánů a dokonce má vliv i na tvorbu práva. Existence kriminalistiky je nemyslitelná bez práva, naopak realizace trestněprávních norem je obtížně představitelná bez aplikace kriminalistických poznatků. Nejtěsnější vztah má kriminalistika k trestnímu právu procesnímu a k vědě zabývajícím se trestním procesem. Trestní řád upravuje mj. i postup orgánů činných v trestním řízení. Ze standardních metod používaných při odhalování a dokazování trestných činů upravuje trestní řád především ty, které obsahují kolizní prvek, protože zasahují do sféry občanských práv a svobod. Procesní normy obsahují způsob řešení takových kolizních situací a vybavují orgány činné v trestním řízení donucovací mocí tam, kde celospolečenský zájem na potírání kriminality je silnější, než zájem na ochraně individuálních práv a svobod. Tímto zároveň procesní normy poskytují občanům účinné garance proti zneužití mocenských oprávnění státními orgány, protože podle zásady „secundum et intra legem“ („jen na základě a v mezích zmocnění zákona“) mohou státní orgány zasahovat do občanských práv jen tam, kde to výslovně stanoví právní norma. Striktní dodržování procesních norem, které musí být samozřejmostí, však jako takové nezaručuje dosažení účelu trestního řízení – odhalit a dokázat trestný čin a následně potrestat jeho pachatele.

Procesní předpisy stanoví spíše určité meze, v nichž se mají orgány činné v trestním řízení pohybovat, ale již méně stanovují pozitivní pravidla pro aktivní nalézání a shromažďování informací o trestném činu a o pachateli. Reálná činnost vyšetřovatele je mnohem obsáhlejší než výslovně upravují normy trestního řádu. Operace při vyšetřování mají nejen podzákonnou povahu, ale též povahu organizační, taktickou, metodickou a technickou; posléze uvedené aspekty nejsou v trestním řádu v plné míře upraveny. Hlavní náplní činnosti vyšetřovatele není jen rozhodování, nýbrž poznávání; to předpokládá bezprostřední styk s informačními prameny přímo „v terénu“ a neomezuje se pouze na myšlenkové procesy.⁵

1.3 Dějiny kriminalistiky

Dějiny československé kriminalistiky byly výrazně ovlivňovány kriminalistikou světovou a to především zjišťováním nových identifikačních metod. Jako první identifikační metody, které byly ve světě užívány na vědeckém základě byly antropometrie a daktyloskopie.

Základním vědomým a cíleným krokem v rozvoji kriminalistiky, dříve než vznikly jmenované identifikační metody, bylo založení organizace pro boj se zločinem pod názvem „Sureté“, což v překladu znamená bezpečnost. Zakladatelem byl bývalý galejník Eugen Francois Vidoq. Některé jím používané metody se používají do dnešní doby.

Otcem antropometrie neboli měření jednotlivých částí lidského těla byl francouzský policejní úředník Louis Alphonse Bertillon. Ač Luis Alphonse Bertillon pracoval jako přepisovatel justičních případů, je obdivuhodné, že tento policejní úředník přes počáteční nepochopení svých nadřízených vypracoval první identifikační metodu na světě. Základem této identifikační metody bylo proměřování jednotlivých částí lidského těla a předpoklad, že jednotlivé míry u dospělého lidského těla se nemění. Tuto metodu zveřejnil roku 1879. V tomto roce je dnes shledáván počátek moderní kriminalistiky. Identifikační metoda antropometrie byla postupem doby pojmenovaná podle jejího zakladatele na „bertillonáž“.

---

⁵ MUSIL, J., et al. *Úvod do kriminalistiky*, Praha, 1999, s. 12-13

Na získávání nových poznatků v oblasti daktyloskopie se podíleli nejvíce William James Herschel, Henry Fauldy, Francis Galton, Edward Richard Henry, Juan Vucetich a Jan Evangelista Purkyně.⁶

Je známo, že už před tisíci lety Číňané užívali otisk prstu v dokumentu, jako jedinečný podpis. V západním světě patřil mezi první učence profesor anatomie z boloňské univerzity Marcello Malpighi. Malpighi je považován za objevitele papilárních linií.⁷

William James Herschel byl anglický úředník, který pracoval v bengálské provincii v Indii. Zde si povšiml způsobu uzavírání obchodu u čínských obchodníků, kteří své obchody stvrzovali otiskem palce ruky. Tento způsob použil při problémech identifikace penzionovaných indických vojáků a úředníků. Vzhledem tomu, že z jeho pohledu Evropana si byli všichni Indové podobní a nebylo výjimkou, že po smrti penzionovaného Inda si pro penzi dále chodili příbuzní zavedl identifikaci penzionovaných Indů prostřednictvím otisku ukazováku a prostředníku pravé ruky. Následně výše uvedené problémy skončily. Po několikaletém zkoumání se Herschelovi podařilo potvrdit jeho myšlenka, že obraz papilárních linií se v průběhu života nemění. Přes jeho opakované pokusy zavést daktyloskopii do praxe nedosáhl jejího uznání v soudním dokazování.

Nezávisle na zjištění Herschela si otisků povšiml v Japonsku působící další Angličan Henry Faulds, který v tokijské nemocnici přednášel fyziologii. Výsledky svých zjištění Faulds publikoval v roce 1880, kdy upozornil na vědecké využití získaných papilárních linií z otisků prstů jako důkazu při prokazování spáchání trestného činu. Dále doporučuje, aby se každému těžkému zločinci snímali otisky prstů, které by se následně ukládaly do sbírek. V případě, že by byl stejný zločinec v budoucnu zatčen pro jiný spáchaný trestný čin a nebude známa jeho pravá totožnost existovala by možnost srovnání uložených a čerstvých otisků, a tím následně zjistit jeho pravé jméno. Oproti Herschelovi Faulds navrhoval snímání otisků všech deseti prstů.

Mezi Herschelem a Fauldsem pak vznikl spor o prvenství. Zde se Herschel hájil svým dlouhodobým výzkumem a nemožným zjištěním Fauldse, kdy pouze za jeden rok došel k zjištění, že papilární linie jsou po celý život neměnné. Přesto k praktickému využití daktyloskopie zatím stále nedošlo.⁸

---

⁶ STRAUS, J., et al. *Úvod do kriminalistiky*, Plzeň, 2004, s. 9-18

⁷ KAYE, H. B., *Kriminaltechnik mit der Wissenschaft auf Verbrecherjagd*, Hamburg, 2004, s. 13-14

⁸ STRAUS, J., et al. *Úvod do kriminalistiky*, Plzeň, 2004, s. 9-18

Dalším pokračovatelem v daktyloskopické identifikační metodě byl další Angličan Francis Galton. Vystudoval medicínu, procestoval mnoho zemí světa. Při jeho cestách shromáždil velké množství materiálu ke studiu antropologie. Na jeho činnost měl vliv jeho bratranec Charles Darwin, který ho ovlivnil při studiu antropologie. Přednášel nejen o Bertillonově měření těla, které viděl při setkání v Paříži, ale své přednášky rozšířil i o identifikační metody, jako jsou otisky prstů. Galton, který prostudoval materiály nashromážděné Herschelem, zaměřil svou činnost na zjištění možnosti využívání otisků prstů při identifikaci osob. Byl si vědom, že pokud má být daktyloskopie v praxi používána, musí nezvratně prokázat neměnnost kresby papilárních linií v průběhu života a zdali je technicky možné porovnat otisky papilárních linií jedince v krátkém časovém intervalu s otisky papilárních linií zaregistrovaných již dříve v policejní evidenci. V roce 1894 byl v Anglii zaveden nový identifikační systém. Tento systém vznikl spojením antropometrie a daktyloskopie. Zde byly registrovány délka a šířka hlavy, levého prostředníku, levého předloktí, levé nohy, otisky všech deseti prstů, dále byly pořizovány fotografie a popis zločince, včetně zvláštních znamení. Galtonův přínos spočívá v tom, že určil tři fyziologické zákony, z nichž kriminalistická daktyloskopie vychází dodnes.⁹

Galtonovým pokračovatelem byl londýnský policejní prezident Edward Richard Henry, který při svém zkoumání nasbíral na 200 000 identifikačních karet. V průběhu svého výzkumu navrhl vládě, aby posoudila, která identifikační metoda je technicky a časově pro policejní účely výhodnější. Komise jednoznačně rozhodla, že daktyloskopie oproti antropometrii je rychlejší, dále vyniká jednoduchostí práce, nízkými náklady na udržování aparátu a možností soustředěnosti znalecké práce v centrálním institutu. Dílo Henryho můžeme označit jako přínos z důvodu jeho propracovanosti identifikačního systému a širokého rozšíření jeho poznatků do praxe.

V roce 1896 se daktyloskopie začala používat v policejní i soudní praxi. Antropometrie byla vytěsněna a byla používána jen v některých státech světa.

Tzv. „otcem kriminalistiky“ je nazýván Hans Gross. Z díla tohoto rakouského kriminalisty vycházela Československá kriminalistika. Pracoval jako vyšetřující soudce a byl velmi nespokojený s nedostatečným vzděláním četnictva a policie ve své vlasti. Po dvanáctiletém studiu dostupných materiálů napsal knihu se svými zkušenostmi. Nazval ji „Příručka pro vyšetřující soudce“. Kniha byla ihned vydávána po celém světě. Hans Gross

---

⁹ KAYE, H. B., *Kriminaltechnik mit der Wissenschaft auf Verbrecherjagd*, Hamburg, 2004, s. 14

v době, kdy byl profesorem trestního práva na univerzitě ve Štýrském Hradci založil z důvodu rozšiřování svých znalostí v oboru časopis o kriminalistice.¹⁰

Mezi nejvýznamnější České průkopníky v oboru daktyloskopie patří a je širokou veřejností označován český přírodovědec Jan Evangelista Purkyně. Autor 54 stránkového spisu psaného latinsky "Comentatio de examine physiologico organivisus et systematis cutanei" (Rozprava o fyziologickém výzkumu orgánu zrakového a soustavy kožní), který vydal v roce 1823 ve Vratislavi. Zásluha Jana Evangelisty Purkyně spočívá v tom, že byl první, komu se poprvé podařilo popsat základní vzory papilárních linií na koncových člancích prstů, rozřadit je do devíti typů a klasifikovat je. Dále popsal trojúhelníkové seskupení papilárních linií (tzv. deltu) jako na důležitý klasifikační znak. Jeho výzkum však nevedl k možnosti využití papilárních linií pro identifikační účely a ani se nezabýval jejími otisky, ale měl pouze biologický záměr.¹¹

Z významných osobností, které v současné době budují českou kriminalistiku je nutné zmínit tyto: Michal Dogoši, Jan Chmelík, Zdeněk Konrád, Jan Musil, Viktor Porada, Vladimír Prerad, Miroslav Protivínský, Jiří Straus, Přemysl Strejc, Jaroslav Suchánek, Roman Rak a Miroslav Rybář.¹²

1.4 Důvody vzniku vědního oboru kriminalistika

Je důležité zodpovědět si otázku: Jaké jsou vlastně důvody vzniku vědního oboru kriminalistika. Proč a čím je tento obor vlastně důležitý?

Tyto důvody jsou patrné po krátkém zamyšlení. Již 3 miliony let př. n. l., tedy v době prehistorické neboli v pravěku existovali jedinci, kteří se dopouštěli společensky škodlivého jednání. V této dávné době se společnost proti takovému jednání neuměla účelně bránit. Dá se říct, že platilo právo silnějšího. Samotný trest existuje stejně dlouho jako lidská společnost. Nejstarším záznamem trestu jsou rytiny v paleolitických jeskyních v Addauře na Sicílii, kde je vyryto několik lidských postav, stojících kolem schouleného člověka svázaného tak, aby se škrtil, kdyby se pokusil napřímit. Nejstarším objeveným zákoníkem je zákoník Ur-Nammu, zakladatele třetí dynastie v Uru, kolem roku 2050 př. n.

---

¹⁰ STRAUS, J., et al. *Úvod do kriminalistiky*, Plzeň, 2004, s. 9-18

¹¹ STRAUS, J., PORADA, V., et al. *Kriminalistická daktyloskopie*, Praha, 2005, s. 10-11

¹² STRAUS, J., et al. *Úvod do kriminalistiky*, Plzeň, 2004, s. 31

1. Zákony z tohoto zákoníku nařizují, že pokud člověk člověku odřízne nohu, musí zaplatit deset stříbrných šekelů. Pokud člověk člověku zbraní zlomí kosti, musí zaplatit stříbrnou minu. Nebo pokud člověk člověku nástrojem uřízl nos, musí zaplatit dvě třetiny stříbrné miny. Tento nálezn podporuje domněnku, že psané zákony existovaly i před tímto datem. V pozdější době kolem roku 2350 př. n. l. král města Lagash, který se jmenoval Urgakina, nařídil shrnout všechna existující nařízení do jediného zákoníku, a přestože jeho psaný zákoník nalezený nebyl, došlo k nálezu dokumentu o právní reformě. Král Urgakina v tomto dokumentu tvrdí, že jeho zákoník prohlašuje, že celá populace má právo znát oprávněnost každého uznání viny a každého trestu. Dále tvrdí, že jeho právní reforma má ukončit útisk lidu a zneužívání práva šlechtou a zmiňuje se i o boji o moc mezi chrámem a státem. Předpokládá se, že Urgakinův zákoník byl podkladem pro pozdější mezopotamské zákony.

Nejstarší v úplnosti dochovaný zákoník, je zákoník vládcce Chammurabiho, sepsaný akkadštinou v Babylonu kolem roku 1750 př. n. l. Tento zákoník byl široce využíváný a posloužil jako vzor pro řadu mezopotamských i evropských zákoníků. Chammurabiho zákoník vydal určitou právní normu, kde existoval trest za porušení psaných pravidel chování. Z této doby pochází známé pravidlo „oko za oko, zub za zub“. Chammurabiho zákoník obsahoval trestní, majetkové, rodinné a dědické právo. Rozděloval babylonskou společnost do tří skupin. V první skupině byli Avílové, kteří byli svodní plnoprávní lidé, kteří patřili mezi nejbohatší občany. Do druhé skupiny patřili Muškéti. Ti byli svobodní, ale neměli žádná práva. Patřili mezi ně vojáci, řemeslníci a zemědělci. Do poslední třetí skupiny patřili otroci, kteří neměli žádná práva a byli majetkem pána, který si s nimi dělal co chtěl. V první skupině platila zásada stejné odplaty, tzn., že smrt se trestala smrtí, fyzické poškození části těla se trestala stejným poškozením těla pachatele. Pokud svobodný člověk udeřil dceru svobodného člověka, a ta následně zemřela, byla usmrcena jeho dcera. Pokud někdo usmrtil nebo fyzicky ublížil člověku z druhé skupiny, byl následně potrestán peněžitou pokutou. A když svobodný člověk ublížil otrokovi, postačilo když zaplatil majiteli otroka peněžitou pokutu.¹³

Od počátku vzniku lidské společnosti existovali mezi lidmi vždy určití jedinci, kteří se dopouštěli společensky závadného jednání a porušovali zprvu nepsaná, později vydaná pravidla chování. Toto postupně vyvolávalo snahu společnosti o zavedení právních norem,

---

¹³ LYONS, L., *Historie trestu*, Praha, 2003, s. 7-23

kteře by společnost dodržovala a za jejich porušení by následoval spravedlivý trest. Až do devatenáctého století byla justice odkázána při odhalování a dokazování porušení stanovených pravidel pouze na úzký okruh důkazních prostředků. Jako základ dokazování byla považována výpověď obviněného a svědků. Moderní společnosti nepochopitelné vyšetřování za dob inkvizice, kdy docházelo i k tzv. tortuře, což znamená, že při výslechu obviněného během výslechu i vyšetřování docházelo k mučení a následný trest býval neúměrný trestnosti spáchaného činu.¹⁴ Těžko si můžeme představit, že veřejné akty potrestání k nimž patřily zneuctvující tresty, tělesné tresty v podobě mrzačení, popř. cejchování i nejrůznější formy poprav jako oběšení či stětí, ale i vplétání do kola, upalování, čtvrcení či zahrabávání zaživa. Tyto tresty byly v předmoderní společnosti tak atraktivní, že nejen přitahovaly velké množství lidu, navíc je i vrchnost zcela záměrně inscenovala jako lidové slavnosti.¹⁵

K rozvoji přírodních i technických věd a k humanizaci trestního řízení dochází v průběhu průmyslové revoluce. Takový postupný rozvoj věd, demokracie a následné přebírání poznatků z jiných vědeckých oborů položily základ ke vzniku vědy o zločinu – „*kriminalistiky, jako vědy o způsobech a prostředcích, jimiž se nalézají, zajišťují, trvale uchovávají a zkoumají soudní důkazy užívané k objasnění trestných činů, zjišťují pachatele a hledají způsoby, jak zabránit trestným činům*“.¹⁶

Kriminalistika je od svého zrodu řazena společně s kriminologií, penologií, trestně právní vědou a různými forezními vědami do skupiny vědních oborů, které se zabývají negativním společenským jevem – zločinností. Objekty zkoumání těchto vědních oborů jsou většinou shodné. Jde zejména o tyto objekty zkoumání:

- příčiny, podmínky a okolnosti, které umožňují spáchání trestných činů a vznik jiných společensky škodlivých událostí;
- trestné činy a další společensky škodlivé události;
- pachatele a oběti trestných činů;
- činnost pachatelů páchajících trestné činy;
- činnost policie, státního zastupitelství a soudů;
- činnost znalců a činnost znaleckých institucí.

---

¹⁴ STRAUS, J., et al. *Úvod do kriminalistiky*, Plzeň, 2004, s. 43

¹⁵ DÜLMEN, R., *Divadlo hrůzy*, Praha, 2001, s. 7

¹⁶ STRAUS, J., et al. *Úvod do kriminalistiky*, Plzeň, 2004, s. 43

Kriminalistická věda zkoumá tyto objekty z hlediska sobě vlastních, specifických okruhů zákonitostí objektivní reality, které nejsou zkoumány jinou vědní disciplinou. Jde o dva následující okruhy zákonitostí objektivního světa:

- zákonitosti vzniku a zániku kriminalistických stop, soudních důkazů a kriminalisticky důležitých informací;
- zákonitosti vyhledávání, zajišťování, shromažďování, zkoumání a využívání kriminalistických stop, soudních důkazů a kriminalisticky významných informací v zájmu rychlého, úplného a objektivního odhalování, vyšetřování a také prevence trestných činů.¹⁷

2. Metody kriminalistické praktické činnosti

Na kriminalistiku jako takovou, existují různé pohledy. Můžeme konstatovat, že západní země se na kriminalistiku dívají převážně jako na vědu technickou, která je založena na technickém a přírodovědném zkoumání. Východní část Evropy popisují kriminalistiku jako právní vědu. V některých zemích, jako např. ve Francii je na kriminalistiku technický pohled, v USA nebo ve Velké Británii se zdůrazňuje vědecké zázemí. V německy hovořících zemích je obsah kriminalistiky jako vědy vymezován stejně jako u nás.¹⁸

Kriminalistika řeší své úlohy použitím určitých nástrojů poznání. Pojem metoda je chápán jako určitý systém přesně uskutečněných a vzájemně propojených a podmíněných úkonů, operací a postupů směřujících k dosažení stanoveného cíle. Metody kriminalistické vědy je třeba odlišovat od metod kriminalistické praxe. Těmito metodami jsou vyhledávání, zajišťování, zkoumání a využívání kriminalistických stop, kriminalisticky relevantních informací a dalších soudních důkazů.¹⁹

Kriminalistickotaktické metody jsou nástroji poznání skutkového stavu při odhalování, objasňování a vyšetřování trestných činů a jiných kriminalisticky významných událostí. Aplikace těchto metod orgány státního donucení je spojena s určitými riziky

---

¹⁷ STRAUS, J., et al. *Úvod do kriminalistiky*, Plzeň, 2004, s. 44

¹⁸ STRAUS, J., VAVERA, F., *Dějiny československé kriminalistiky slovem i obrazem II.*, Příbram, 2005, s. 9

¹⁹ STRAUS, J., et al. *Úvod do kriminalistiky*, Plzeň, 2004, s. 49

zásahu do občanských práv a svobod. Z tohoto důvodu musí kriminalistickotaktické metody, stejně jako jejich způsob využití, odpovídat všem požadavkům. Základní podmínky při uplatňování kriminalistickotaktických metod jsou zákonnost, praktická odůvodnění, vědecká odůvodněnost a etika.²⁰

2.1 Metody kriminalistické vědy

Předmětem zkoumání kriminalistické vědy je zkoumání kriminalisticky relevantních zákonitostí objektivního světa, za účelem jejich poznání a podání jejich výkladu, s cílem vytváření nových a zdokonalování stávajících metod. Kriminalistické metody vědeckého poznání je možno rozdělit do tří skupin.

První skupinou jsou obecně poznávací metody. Tyto metody jsou společné s jinými oblastmi vědeckého a praktického poznávání. Mezi tyto metody řadíme např. metody pozorování, popisování, srovnávání, měření, metody a způsoby logického myšlení. Do druhé skupiny řadíme metody, které jsou převzaté z jiných vědních oborů. Jde o metody, které vznikly a jsou používány v jiných vědních oborech. Metody jsou však tak obecné, že je může využívat několik vědních oborů, včetně kriminalistické vědy. Případné odchylky využití těchto metod, v různých vědních oborech, může být způsobeno jiným charakterem zkoumaných objektů. Jako příklad můžeme uvést sociologické metody, matematické, fyzikální, fyzikálně chemické, chemické, biologické a další metody. Třetí skupinou metod jsou metody specifické pro kriminalistické vědy. Tyto představují skupinu metod, které jsou využívány pouze v oblasti kriminalistické vědy. Tyto metody byly vypracovány speciálně pro účely kriminalistického zkoumání.²¹

Specifické kriminalistické metody jsou:

- Zevšeobecňování poznatků z policejní, vyšetřovací a soudní praxe.

Kriminalistika patří mezi aplikované vědní obory a svůj účel může naplňovat pouze tehdy, pokud bude v neustálém kontaktu s praxí policejních, vyšetřovacích a

---

²⁰ TIPLICA, M., et al. *Kriminalistická taktika*, Praha, 1999, s. 8-9

²¹ STRAUS, J., et al. *Úvod do kriminalistiky*, Plzeň, 2004, s. 49-50

justičních orgánů. Přínos vědy spočívá v tom, že zkoumá vztahy a zákonitosti, dle kterých může vypracovávat nové metody boje s kriminalitou.

- Tvůrčí přizpůsobování a přetváření poznatků a metod ostatních věd.

Moderní věda nashromáždila duševní bohatství, využitelné též k odhalování, vyšetřování a prevenci trestné činnosti. K vhodnému vyhledávání zdroje konkrétních vědeckých poznatků z širokého spektra věd slouží kriminalistická teorie. Tato teorie sleduje rozvoj vědeckého poznání v přírodních, technických a společenských vědách a snaží se v nich nalézt vše, co je využitelné pro potírání kriminality.²²

2.2 Metody kriminalistické praxe

Metody kriminalistické praktické činnosti jsou tvořeny konkrétními systémy metodických, technických a taktických postupů, prostředků a operací. Jde o systém metod určený k cílevědomému řešení konkrétních úloh kriminalistické praxe v procesu poznání trestných činů a jiných kriminalisticky relevantních událostí. Stejně jako kriminalistické metody vědeckého poznání, lze i metody kriminalistické praxe rozčlenit do následujících tří skupin.

První skupinu představují obecné poznávací metody. Tyto se využívají jak v kriminalistické vědě, tak i v kriminalistické praxi. Druhou skupinu metod kriminalistické praxe představuje skupina převzatých poznávacích metod z odlišných vědních oborů. Zde dochází k všestrannějšímu využití těchto metod, než je tomu v oboru jejich vzniku. Z širokého spektra převzatých metod jsou v kriminalistické praxi nejpoužívanější zejména fyzikální, chemické metody, ale také antropologické a antropometrické, zejména při identifikaci mrtvol, kosterních nálezů nebo při pátrání po pohřešovaných osobách. Nejdynamičtější rozvoj vykazují metody matematické a hlavně metody z oblasti kybernetiky. Třetí skupinou jsou specifické metody kriminalistické praxe, které v kriminalistice přímo vznikly nebo se používají převážně v rámci výkonu kriminalistické praxe. Zde mají hlavní postavení metody kriminalistickotechnického charakteru, které jsou využívány k vyhledávání, zajišťování a zkoumání materiálních stop a jiných důkazů. Tyto

---

²² MUSIL, J., et al. *Úvod do kriminalistiky*, Praha, 1999, s. 18

činnosti jsou pracovní náplní kriminalistických techniků a expertů z oboru kriminalistické techniky.²³

2.3 Kriminalistická stopa

*„Kriminalistická charakteristika trestného činu je popisem kriminalisticky relevantních vlastností trestného činu, tj. takových vlastností, které podstatně ovlivňují proces tvorby stop a proces poznání trestného činu“.*²⁴ Kriminalistika chápe proces trestného činu jako jeden z materiálních jevů objektivní reality, který spočívá ve vzájemném působení pachatele a jím užitých prostředků na jedné straně a okolního prostředí i vědomí lidí na straně druhé. Vzájemné působení těchto objektů neboli vzájemné odražení a přenášení jejich vlastností se projevuje buďto jako změny v materiálním prostředí tzv. materiální stopy, nebo změny ve vědomí lidí tzv. paměťové stopy.²⁵

Kriminalistické stopy se dělí na stopy materiální a paměťové. Materiální stopy se klasifikují dle druhu kriminalisticky relevantní informace, kterou stopa obsahuje, s ohledem na mechanismus vzniku stopy i další některé faktory. Paměťové stopy jsou ve vědomí člověka. Tyto stopy vznikají při vzájemném působení člověka a okolního prostředí.²⁶

*Za kriminalistickou stopu považujeme „změnu v materiálním prostředí nebo ve vědomí člověka, která souvisí příčinně, místně nebo časově s kriminalisticky relevantní událostí, je zjiřitelná a využitelná současnými metodami, prostředky a postupy“.*²⁷

Proces vzniku kriminalistických stop, které vznikly v souvislosti s vyšetřovanou událostí, je objektivní a nezávislý na subjektu jejich poznání. Poznatky získané ze stop můžeme proto použít jako důkazu při zjištění objektivní pravdy o vyšetřované události. Význam kriminalistických stop pro kriminalistickou praktickou činnost spočívá v tom, že výsledek jejich zkoumání umožňuje:

- vytvořit si věrohodnou představu o celkové situaci a jednotlivých detailech, při kterých došlo k události trestného činu;

---

²³ STRAUS, J., et al. *Úvod do kriminalistiky*, Plzeň, 2004, s. 51-52

²⁴ MUSIL, J., et al. *Úvod do kriminalistiky*, Praha, 1999, s. 35

²⁵ Tamtéž, s. 75

²⁶ STRAUS, J., PORADA, V., *Systém kriminalistických stop*, Praha, 2006 s. 11-29

²⁷ HEJDA, J., et al. *Základy kriminalistiky*, Praha, 2003, s. 31

- vytvořit si představu o fyzických a mentálních vlastnostech pachatelů a o druhu a zvláštěnostech prostředků, kterých bylo užito v souvislosti s událostí trestného činu; identifikovat konkrétní objekt či zjistit jeho skupinovou příslušnost.

Kriminalistická stopa má svou kriminalistickotechnickou a kriminalistickotaktickou hodnotu a od ní odvozený význam. Zásadní uplatnění kriminalistického zjišťování je v procesu kriminalistické identifikace. Příklady, kdy kriminalistické stopy vznikají je velké množství. Například působením funkčních částí palné zbraně na náboj v okamžiku výstřelu dochází ke vzniku různých znaků na nábojnici a střele a naopak dochází k opotřebením funkčních částí zbraně. Nebo tlakem ruky člověka na desku stolu dochází k jejímu průhybu a naopak přenesení nečistot z této desky na ruku člověka. Pohybem člověka v obuvi, dochází ke vzniku otisků nebo vtisků na podkladu, po kterém se pohybuje a naopak k opotřebením podešve obuvi. Následné poznávání zákonitostí a mechanismu vzniku a zániku kriminalistických stop, umožňuje vypracování kriminalistických metod a jím odpovídajících prostředků, postupů a operací pro jejich zjištění, zajištění, fixaci, zkoumání a hodnocení v zájmu rychlého a objektivního odhalování, vyšetřování a předcházení trestné činnosti.²⁸

2.4 Kriminalistická identifikace

Teorie kriminalistické identifikace je učením, které se zabývá obecnými principy ztotožňování různých objektů na základě jejich odrazů, a to za účelem získání trestně procesních a jiných důkazů. Proto má obecný význam jak pro kriminalistickou vědu, kriminalisticko praktickou činnost, tak i pro teorii trestně procesního dokazování. Učení o kriminalistické identifikaci je speciální kriminalistickou teorií, kriminalistická identifikace je specifická metoda kriminalistické praktické činnosti. Teorii kriminalistické identifikace tvoří systém pojmů, zásad a metod, který umožňuje vědecky určovat totožnost objektů podle jejich odrazů a využívat těchto zjištění pro účely trestního řízení. Základem kriminalistické identifikace je teorie vzájemného působení uplatněna v teorii kriminalistických stop, která využívá kriminalistické teze o tom, že materiální objekty,

---

²⁸ STRAUS, J., et al. *Úvod do kriminalistiky*, Plzeň, 2004, s. 77-146

podílející se na trestném činu (pachatel, jeho obuv, nástroje trestného činu apod.), působí v průběhu trestného činu na jeho obklopující vnější prostředí, odráží se, čímž vyvolávají určitou změnu – odraz. V kriminalistice mají tyto odrazy nejčastěji podobu stopy.²⁹

Zjednodušeně lze konstatovat, že jde o proces, během kterého se zjišťuje, kterým konkrétním objektem byla vytvořena konkrétní kriminalistická stopa. V průběhu tohoto procesu dochází ke ztotožňování objektů podle kriminalistických stop a jiných zobrazení, ve kterém se hledá souvislost osoby nebo věci s kriminalisticky relevantní událostí. V oboru kriminalistika jsou za objekty identifikace považovány osoby, zvířata nebo věci. Pro identifikační účely se využívají stopy materiální i stopy paměťové, kdy stopy materiální jsou využívány v kriminalistické technice, stopy paměťové se nejčastěji využívají v kriminalistické taktice. Teorie kriminalistické identifikace vychází ze zjištění, že neexistují dva naprosto shodné objekty, které mohou zanechat naprosto identické stopy. Jednotlivé objekty se od sebe navzájem liší svými vlastnostmi a projevy. Tyto skutečnosti dovolují v kriminalistice přiřadit po odborném zkoumání jednotlivé stopy jednotlivým objektům, které tyto stopy vytvořily. Druhým zjištěním, ze kterého vychází kriminalistická identifikace je nezbytnost relativní stálosti objektů. Kriminalistickou identifikaci lze provést pouze tehdy, když objekt, který kriminalistickou stopu vytvořil je po určitou dobu relativně neměnný.

Proces kriminalistické identifikace začíná nalezením a zajištěním kriminalistické stopy, její podrobné posouzení a zařazení do skupiny objektů. Po odborném posouzení kriminalistické materiální stopy následuje policejní činnost spočívající v hledání objektu, který stopu mohl vytvořit. Po nalezení objektu, o kterém se předpokládá, že mohl konkrétní kriminalistickou stopu vytvořit se vytvoří pokusná stopa, někdy se nazývá též srovnávací materiál. Tato stopa je v kriminalistické praktické činnosti vytvářena z důvodu, aby bylo možné co nejpřesněji napodobit mechanismus vzniku kriminalistické stopy. Pokračující fází kriminalistické identifikace je vzájemné srovnávání kriminalistické stopy a srovnávacího materiálu.³⁰

Prostorově ohraničené objekty lze ztotožnit individuálně, protože kromě obecných vlastností mají i vlastnosti specifické. Obecné vlastnosti dělíme na skupinové, rodové a druhové. Skupinové vlastnosti jsou společné pro určitou skupinu objektů. Toto znamená, že

---

²⁹ STRAUS, J., et al. *Úvod do kriminalistiky*, Plzeň, 2004, s. 147

³⁰ HEJDA, J., et al. *Základy kriminalistiky*, Praha, 2003, s. 37-38

ztotožněním bylo zjištěno, že stopu zanechala blíže neurčená obuv, psací stroj či pistole. Rodové vlastnosti po ztotožnění určují, že stopu zanechala sportovní obuv, kufříkový psací stroj či pistole. Druhové vlastnosti po ztotožnění konkrétně určují, že stopu zanechala sportovní obuv zn. Adidas, kufříkový psací stroj zn. Consul, pistole ČZ ráže 7,62. Oproti obecným vlastnostem specifické vlastnosti jsou nahodilé a jsou spjaty s procesem vzniku a následném užívání objektů. Jde o tzv. markanty, dle kterých je možná kriminalistická identifikace. Mezi markanty patří vady, poškození a opravy objektu, mateřská znaménka, bradavice, tetování, uspořádání papilárních linií a třeba i chybné vyslovování některých souhlásek. Cílem kriminalistické identifikace je přesné ztotožnění objektu a lze ji jako takovou definovat takto: cílem kriminalistické identifikace je ztotožnění konkrétního objektu, kdy dochází k srovnávání materiálního objektu s materiálním nebo ideálním odrazem jeho vlastností a dále k vzájemnému porovnávání jím zanechaných pevných částí.

Proces kriminalistické identifikace nekončí pokaždé ztotožněním objektu nebo jednoznačným vyloučením jeho totožnosti, ale někdy jen zjištěním skupinové příslušnosti. Takový případ nazýváme nedovršenou identifikací, ke které může dojít z různých důvodů, např. zajištěná stopa je nekvalitní nebo zajištěná stopa je poškozena. Nejdůležitějšími formami kriminalistické identifikace je identifikace znalecká a rekogniční. U obou forem je objekt ztotožňován pomocí srovnávací metody. Cíl u obou forem je také stejný, neboť u obou jde o ztotožnění konkrétního objektu. Avšak rozdílné jsou zde subjekty poznávání, kdy u znaleckého zkoumání je subjektem znalec, který používá svých odborných znalostí, vědeckotechnických metod, prostředků a postupů, kdežto u rekognice je subjektem ztotožňující osoby, která ztotožňuje určitý objekt jen na základě znovupoznání. U obou forem kriminalistické identifikace je procesním subjektem také i orgán činný v trestním řízení, který je oprávněn vyžadovat znalecké zkoumání nebo provádí rekogniční úkon a hodnotí jejich výsledky. V současné době se při znalecké kriminalistické identifikaci stále více užívá počítačová technika, která umožňuje rychlé vyhledávání objektů nebo úzký okruh objektů vhodných pro kriminalistickou identifikaci, kterou pak provádí znalec srovnávacím zkoumáním.³¹

Prostudováním závazného pokynu policejního prezidenta č. 135/2001 a závazného pokynu č. 100/2001 zjistíme kompletní a podrobné rozdělení existujících a v trestním řízení

---

³¹ MUSIL, J., et al. *Úvod do kriminalistiky*, Praha, 1999, s. 116-120

i důkazně uznávaných druhů kriminalistických expertiz, které slouží především k identifikaci osob a věcí:

- kriminalistická mechanoskopická expertiza,
- kriminalistická trasologická expertiza,
- kriminalistická elektrotechnická expertiza,
- kriminalistická defektoskopická a metalografická expertiza,
- kriminalistická balistická expertiza,
- kriminalistická expertiza ručního písma,
- kriminalistická expertiza písma psacích strojů,
- kriminalistická technická expertiza dokladů a písemností,
- kriminalistická expertiza pravosti platidel a cenin,
- kriminalistická jazyková expertiza psaného projevu,
- kriminalistická daktyloskopická expertiza,
- kriminalistická chemická expertiza,
- kriminalistická fyzikálně-chemická expertiza,
- kriminalistická pyrotechnická expertiza,
- kriminalistická biologická expertiza,
- kriminalistická genetická expertiza,
- kriminalistická antropologická expertiza,
- kriminalistická audioexpertiza,
- kriminalistická videoexpertiza,
- kriminalistická fotografická expertiza,
- kriminalistická počítačová expertiza.³²

Níže budou popsány kriminalistické identifikační metody, které jsou v praktické kriminalistické činnosti nejvíce užívány.

---

³² ŠÁMAL, P., et al. *Přípravné řízení trestní*, Praha, 2003, s. 411

2.4.1 Kriminalistická identifikace osob

Osoby lze identifikovat prostřednictvím metod kriminalistickotechnických nebo kriminalistickotaktických. Kriminalistickotechnické metody jsou ty metody, které zkoumají a vyhodnocují materiální kriminalistické stopy. Oproti těmto kriminalistickotaktické metody zkoumají a vyhodnocují stopy paměťové. Užitím těchto metod lze identifikovat osoby i věci.³³

2.4.1.1 Kriminalistická daktyloskopie

Kriminalistická daktyloskopie je jednou ze základních kriminalistickotechnických identifikačních metod, které v optimálních případech vedou ke konkrétní identifikaci osoby. Identifikace osob dle obrazců papilárních linií byly známy již starým lidským kulturám. Například ve starých čínských kulturách byly různé listiny vydávané tehdejšími panovníky opatřovány na důkaz jejich pravosti otiskem papilárních linií prstu panovníka.³⁴

Název daktyloskopie je odvozen z řeckých slov daktylos, neboli prst a skopein, neboli viděti.³⁵ Kriminalistická daktyloskopie je věda, která se zabývá obrazci papilárních linií na vnitřní straně článků prstů, na dlaních a chodidlech. Tato metoda je určena k identifikaci osob a je založena na vědeckých základech tří daktyloskopických zákonů:

- na světě nejsou dva jedinci, kteří by měli shodné obrazce papilárních linií. Vědeckým zkoumáním a výpočty bylo zjištěno, že při existenci dvaceti charakteristických znaků v kresbě na jednom článku prstu přichází v úvahu asi 64 miliard různých variant obrazců. Tato míra pravděpodobnosti je svou individuální hodnotou dosti postačující pro kriminalistické účely;
- obrazce papilárních linií po celý lidský život zůstávají relativně neměnné. Kresba papilárních linií je stálá po celý život a zkoumáním bylo zjištěno, že obrazce zůstávají neměnné, se všemi charakteristickými znaky;
- papilární linie jsou relativně neodstranitelné, pokud není odstraněna i částečná vrstva kůže. Pokud se odstraní nebo poškodí jen vrchní vrstva kůže prstů, odstraní

³³ HEJDA, J., et al. *Základy kriminalistiky*, Praha, 2003, s. 41

³⁴ SUCHÁNEK, J., KONRÁD, Z., *Vybrané kapitoly úvodu do kriminalistiky a kriminalistické techniky*, Praha, 2003, s. 27

³⁵ STRAUS, J., PORADA, V., et al. *Kriminalistická daktyloskopie*, Praha, 2005, s. 48

se papilární linie jen dočasně, papilární linie se znovu obnoví. Obnovení papilárních linií je možné, pokud není odstraněna zárodečná vrstva kůže.

*„Daktyloskopie je obor kriminalistické techniky, který zkoumá obrazce papilárních linií na vnitřní straně posledních článků prstů rukou, a na dalších člancích prstů rukou, na dlaních a prstech nohou a chodidlech z hlediska zákonitostí jejich vzniku, vyhledávání, zajišťování a zkoumání s cílem identifikovat osobu, která otisky vytvořila“.*³⁶

Daktyloskopické stopy vznikají fyzickým kontaktem částí lidského těla pokrytých papilárními liniemi s nějakým předmětem, což v kriminalistické praktické činnosti znamená, že při jakémkoliv dotyku částí lidského těla pokrytých papilárními liniemi s obecným předmětem dochází ke vzniku daktyloskopických stop. Bohužel, ne všechny předměty jsou schopny dostatečně přesně přijmout obrazce papilárních linií, se kterými přišly do bezprostředního kontaktu. Vyšší pravděpodobnost vzniku technicky kvalitních daktyloskopických stop, kterých lze následně z kriminalistického hlediska dále zajistit a využít, přichází v úvahu na hladkých plochách, jako je např. sklo, porcelán, keramika, hladké kovové předměty, leštěné dřevo, některé druhy plastických hmot apod., než na objektech, které nejsou dostatečně hladké, příp. jsou nasákavé, jako je tomu např. u textilií, papíru, obecně hrubých povrchů a některých plastických hmot.³⁷

Daktyloskopické stopy se na místech trestných činů vyskytují jako stopy plošné nebo plastické. Plastické daktyloskopické stopy vznikají tlakem lidské pokožky pokryté papilárními liniemi do měkkého, tvárného materiálu, např. nezatuhlé nátěrové hmoty, sklářského tmelu, čokolády apod. Plastické daktyloskopické stopy patří mezi stopy viditelné. Plošné daktyloskopické stopy jsou viditelné nebo latentní. Viditelné daktyloskopické stopy vznikají, když je pokožka znečištěna různými nečistotami, jako je například krev, barviva nebo inkoust a při kontaktu pokožky s předmětem vznikají stopy nanesením těchto nečistot. Takto vznikají navrstvené viditelné daktyloskopické stopy. Opačným příkladem je situace, kdy se čistá pokožka dostane do kontaktu zašpiněného předmětu a část nečistot se z něj sejme. V takovém to případě pak vznikají odvrstvené viditelné daktyloskopické stopy. Velká část daktyloskopických stop vzniká na místech činu

---

³⁶ STRAUS, J., PORADA, V., et al. *Kriminalistická daktyloskopie*, Praha, 2005, s. 49

³⁷ SUCHÁNEK, J., KONRÁD, Z., *Vybrané kapitoly úvodu do kriminalistiky a kriminalistické techniky*, Praha, 2003, s. 29

přenosem potu z pokožky s vytvořenými papilárními liniemi na předmět, se kterým se tato pokožka dostala do kontaktu.³⁸ Pot je z 98 procent tvořen vodou a zbývající část tvoří aminokyseliny, soli, močovina a čpavek. Jako příměs při kontaktu hřbetů papilárních linií s jinými částmi pokožky, obsahující tukové žlázy, ulpívají na hřbetech papilárních linií tukové částice, a tím vzniká potní substance.³⁹ Vzniklé latentní daktyloskopické stopy je potřeba nejprve zviditelnit. Latentní daktyloskopické stopy je možno vyhledat v mnoha případech pomocí šikmého osvětlení. Při vyhledávání latentních daktyloskopických stop je nutné vycházet z myšlenkového modelu způsobu spáchání trestného činu a dále je nutné předpokládat existenci daktyloskopických stop.

Při zviditelnění latentních daktyloskopických stop se využívá fyzikálních, fyzikálně-chemických a chemických metod. Fyzikální metody při zjišťování přítomnosti daktyloskopických stop využívají adheze, jemně namletého prášku a potní substanci stopy. Tyto stopy se zviditelňují tak, že se suchým štětečkem, na kterém je nanese malé množství prášku, jemně přetírá místo, kde se předpokládá možná existence daktyloskopické stopy. Nanesený prášek se na stopě zachytí, a tak se stopa zviditelní. Taková metoda není náročná, ale vyžaduje určitou zkušenost, protože při chybném provedení nelze zpravidla postup opakovat. Důležitý je zde i jednosměrný pohyb štětečkem, na jehož konec se nanese pouze velmi malé množství prášku. Jako vyvolávací prášek se nejčastěji využívá argantorát, což je vlastně jemně mletý hliník. Dále se používají saze, grafit, železné piliny, bronzové prášky nebo karborafin čili mleté živočišné uhlí. Jaký prášek se při vyvolávání kriminalistických stop užije, závisí na rozhodnutí kriminalistického technika, podle povrchu předmětu, na kterém je daktyloskopická stopa. Fyzikálně-chemické metody při zjišťování přítomnosti daktyloskopických stop využívají jodových par nebo par kyanokrylátu. Sublimací jodu lze zviditelnit daktyloskopické stopy na papíru, oproti tomu kyanokrylátové páry se využívají na zviditelnění daktyloskopických stop na umělých hmotách, hladkých předmětech, kovech apod. Chemické metody při zjišťování přítomnosti daktyloskopických stop využívají vlastností dusičnanu stříbrného a ninhydrinu. Obě chemické látky se užívají při zjišťování daktyloskopických stop na papíru.

Viditelné a zviditelněné daktyloskopické stopy se zajišťují nejčastěji fotografováním, sejmutím na daktyloskopickou fólii a případně i odlitím. Daktyloskopické

---

³⁸ HEJDA, J., et al. *Základy kriminalistiky*, Praha, 2003, s. 42

³⁹ STRAUS, J., PORADA, V., et al. *Kriminalistická daktyloskopie*, Praha, 2005, s. 133

stopy se provádí běžnými fotoaparáty, kdy fotoaparát musí být umístěn tak, aby rovina daktyloskopické stopy byla rovnoběžná s rovinou fotografického materiálu v přístroji. Fotograficky je možné zajistit téměř všechny nalezené daktyloskopické stopy, nesmí se však zapomenout na přiložení měřítka k fotografické stopě. Daktyloskopickou fólii tvoří nosná papírová nebo plastová vrstva, na které je umístěna vrstva želatiny. Ta je kryta průhlednou plastovou snímatelnou blánou. Fólie jsou vyráběny v černé a bílé barvě nebo také jako průhledné. Odlévání stop je možné u stop plastických s výrazným reliéfem. K odlévání těchto se používají různé plastické hmoty, nejčastěji Lukopren.⁴⁰

Daktyloskopické stopy patří mezi kriminalistickotechnické stopy, které lze velmi snadno zničit, a to především stopy latentní, a to vzhledem k jejich obtížné viditelnosti. Proto je důležité, při práci na místě činu, věnovat této skutečnosti maximální pozornost. Výskyt latentní daktyloskopické stopy je možné velmi často pouze předpokládat, proto je nutné se pohybovat na místě činu obezřetně, tak aby nedošlo k poškození nebo zničení přítomných, zejména latentních daktyloskopických stop.⁴¹

Pro využití daktyloskopických stop pro identifikaci osoby je důležitý počet markantů, které se nacházejí v každé daktyloskopické stopě. Podle počtu markantů se daktyloskopické stopy dělí na:

- upotřebitelné k identifikaci, obsahují nejméně deset identifikačních znaků a mohou v trestním řízení sloužit jako důkazní prostředek po provedeném identifikačním zkoumání;
- částečně upotřebitelné stopy, obsahují sedm až devět identifikačních znaků, stopy nemohou být použity jako důkazní prostředek, ale poskytují informace taktického charakteru a s využitím těchto lze řadu podezřelých osob vyloučit;
- neupotřebitelné stopy, které obsahují sedm a méně identifikačních údajů.

V praktické kriminalistické činnosti daktyloskopie umožňuje:

- identifikaci osob dle stop a otisků zanechaných na místech událostí;

---

⁴⁰ HEJDA, J., et al. *Základy kriminalistiky*, Praha, 2003, s. 42-44

⁴¹ SUCHÁNEK, J., KONRÁD, Z., *Vybrané kapitoly úvodu do kriminalistiky a kriminalistické techniky*, Praha, 2003, s. 31

- identifikaci mrtvol neznámé totožnosti, pokud jsou obrazce papilárních linií na jejich prstech či dlaních způsobily k získání otisků, které jsou využitelné v procesu kriminalistickotechnické identifikace;
- zjištění, zda zajištěná daktyloskopická stopa nebyla vytvořena osobou, která se v minulosti dopustila doposud neobjasněné trestné činnosti;
- v některých případech lze rozhodnout o tom, od kterého prstu či která část pokožky pokrytá papilárními liniemi vytvořila daktyloskopickou stopu.

V praktické kriminalistické činnosti jsou nejčastěji navzájem porovnávány:

- a) daktyloskopické stopy zajištěné z místa trestného činu s kontrolními otisky vytipovaných osob, podezřelých nebo tzv., domácích osob. Otisky domácích osob jsou po ukončení daktyloskopické expertízy znehodnoceny;
- b) daktyloskopické stopy zajištěné z místa trestného činu s otisky osob, jenž jsou fixované na daktyloskopických kartách, které jsou uloženy v daktyloskopických registracích;
- c) otisky konkrétní osoby v daktyloskopických registracích Interpolu nebo cizinecké policie;
- d) otisky zajištěné od osoby neznámé totožnosti nebo mrtvol s otisky fixovanými na kartách v daktyloskopických registracích.⁴²

Hlavní daktyloskopické vzory na jednotlivých prstech jsou charakterizovány takto:

1. Oblouk – je tvořen obrazci papilárních linií, které probíhají od pravého okraje otisku prstu k levému okraji, kdy ve středové části se mohou zvedat nebo tvořit obrazec, který svým vzhledem připomínají např. smrk a poté opět klesat.
2. Otevřená smyčka vlevo – vzor je tvořen otevřenou smyčkou vlevo, delta je vpravo. Většina papilárních linií tohoto vzoru směřují z levého okraje otisku prstu, prochází uprostřed mezi deltou a daktyloskopickým středem otisku a po následném opsání půlkruhu se vrací opět levou stranou otisku.
3. Otevřená smyčka vpravo – jde o obdobný vzor jakým je vzor č.2, ale smyčka je otevřena vpravo a delta je na levé straně otisku.

⁴² HEJDA, J., et al. *Základy kriminalistiky*, Praha, 2003, s. 44-45

4. Vícedeltový vzor – takto jsou označovány všechny otisky prstů, které mají dvě a více delt.
5. Uzavřená smyčka vlevo – vzor je tvořen nepravidelným obrazcem papilárních linií s deltou na pravé straně. Vzniká ze vzoru č.2 nejméně dvojnásobným uzavřením smyčky nebo nejméně trojnásobným napojením papilárních linií na vnitřní smyčku.
6. Uzavřená smyčka vpravo – tento vzor je tvořen také nepravidelným obrazcem papilárních linií stejně jako u vzoru č.5, avšak delta je umístěna na levé straně otisku.⁴³

K identifikaci osob jsou v praktické kriminalistické činnosti využívány daktyloskopické sbírky, které jsou v klasické podobě tvořeny sbírkami mohodaktyloskopickými a sbírkami dekadaktyloskopickými. Na daktyloskopických kartách v monodaktyloskopických sbírkách jsou umístěny otisky posledních článků prstů rukou, a to jednak jednotlivě, tak i na rubové části karty jsou otisky posledních dvou článků prstů pohromadě. Oproti tomu na daktyloskopických kartách v dekadaktyloskopických sbírkách jsou pohromadě umístěny otisky všech posledních článků prstů rukou daktyloskopované osoby a na rubové straně této karty je vypracován úřední popis osoby.

Modernizace ve vyhledávání v evidenci daktyloskopických karet nastala koncem roku 1994, kdy byl pro potřeby Policie České republiky zakoupen daktyloskopický systém AFIS 2000 (Automated Fingerprint Identification System), výrobek americké firmy Printrac. Jde o automatizovaný počítačový systém, který vyhodnocením obrazců papilárních linií a jejich porovnáním s obrazci v databázi vybírá během několika minut nejpodobnější obrazce, které jsou následně daktyloskopem porovnávány.

Význam daktyloskopie je především v tom, že pomocí obrazců papilárních linií je možná identifikace člověka. Toto poznání v kriminalistické praxi znamená možnost identifikace pachatele trestného činu, neznámé osoby nebo mrtvol, ale i vyloučení řady podezřelých z účasti na vyšetřovaném trestném činu, stejně tak, jako vyloučení tzv. domácích osob, které se na místě kriminalisticky relevantní události pohybovaly v souladu se svým vztahem k tomuto místu.⁴⁴

---

⁴³ STRAUS, J., *Kriminalistická technika*, Praha, 1993, s. 38-39

⁴⁴ SUCHÁNEK, J., KONRÁD, Z., *Vybrané kapitoly úvodu do kriminalistiky a kriminalistické techniky*, Praha, 2003, s. 33

2.4.1.2 Portrétní identifikace

Portrétní identifikace je samostatnou částí kriminalistiky, která má vlastní kriminalistické stopy a disponuje vlastními kriminalistickými metodami. V systému kriminalistiky je zařazena. V minulosti se objevily snahy zařadit portrétní identifikaci k rekonstrukci, což vedlo z nepřesného pochopení podstaty kriminalistického zkoumání portrétu. Kriminalistická rekognice nezkoumá portrét osoby, ale využívá pouze pozorování. Portrétní identifikací osob rozumíme zjišťování osoby dle jejich vnějších znaků, které jsou relativně stálé.

Základem zkoumání a popisu znaků lidského těla tvoří antropologické metody, které dělíme na antropometrické metody a somatoskopické metody. Antropometrické metody vyjadřují antropometrické znaky na základě zjištění kvantitativních hodnot, jako jsou míry, oblouky, úhly apod. Somatoskopické metody zkoumají kvalitativní charakteristiky, jako jsou stav, vývoj, velikost, nebo nepřítomnost určitého znaku lidského těla.⁴⁵

Každý člověk je dle antropologického hlediska charakterizován řadou morfologických a metrických znaků, jejichž souhrn se nevyskytuje u žádné jiné osoby. Souhrnně se tyto znaky nazývají jako znaky tělesné.

Vnější znaky osob je možné dělit na:

- statické znaky, které jsou určeny stavbou jednotlivých částí těla, zejména obličeje. Tyto lze zjišťovat a popisovat, i když je popisovaná osoba v klidu;
- dynamické znaky, které se hodnotí jen při pohybu osoby a jsou dány projevem dynamického stereotypu. Sem patří např. styl chůze, způsob gestikulace a mluvy apod.

V kriminalistické praxi se portrétní identifikace a její identifikační prostředek realizuje v podstatě při plnění následujících úkolů:

- a) pátrání po osobách;
- b) identifikace živých i mrtvých osob - zjištění totožnosti zadržené osoby či neznámé mrtvoly.

Při identifikaci osob jde v kriminalistické praxi o tyto úkony:

---

⁴⁵ HEJDA, J., et al. *Základy kriminalistiky*, Praha, 2003, s. 47

- a) identifikace osoby pachatele jinou laickou osobou, nejčastěji svědkem nebo poškozeným;
- b) identifikace mrtvoly neznámé totožnosti laickou osobou, nejčastěji příbuzným či známým;
- c) identifikace mrtvoly neznámé totožnosti znalcem;
- d) identifikace osoby znalcem dle předložených fotografií.⁴⁶

Dále lze popisovat zvláštní znamení. To jsou takové vnější znaky, které vznikají jako anomálie, které jsou buďto vrozené nebo získané během života. Velký význam při kriminalistické identifikaci osob mají pro svoji nápadnost a jedinečnost. Můžeme je rozdělit na anatomické a funkční. Anatomické jsou např. hrb, zkrácení končetin, bradavice nebo tetování. Mezi funkční se řadí ráčkování, koktání, kulhání apod. Všechny vnější znaky, které charakterizují člověka nemají stejnou identifikační hodnotu. Anatomické znaky mají větší význam pro identifikace osob, než znaky funkční, protože pokud chceme popsat způsob chůze nebo řeči musíme člověka, kterého popisujeme, vidět při chůzi nebo slyšet mluvit. Dalším důvodem je, že funkční znaky nejsou dostatečně trvalé a mohou se měnit, např. způsob chůze může ovlivňovat obuv, stav cesty, únava, apod.

Obsah portrétní identifikace tvoří:

- vzájemné porovnání dvou fotografií,
- porovnání fotografie s živou osobou.

Další možností zhodnocení výsledku kriminalistického portrétního zkoumání může být porovnání fotografie s obrazem v paměti. Porovnání je vykonávané za podmínek, které však nespĺňujú nároky kriminalistického zkoumání. Uvedený princip využívá kriminalistické rekognice, ale jeho uspořádání a technické provedení je přesně procesně stanovené a patří k jiné metodě kriminalistického zkoumání.

Při popisování osob je důležité postupovat systematicky, aby byly ujasněny takové údaje o každé osobě, aby byl případný omyl vyloučen. Ten, kdo popisuje osobu, se musí

---

⁴⁶ SUCHÁNEK, J., KONRÁD, Z., *Vybrané kapitoly úvodu do kriminalistiky a kriminalistické techniky*, Praha, 2003, s. 35

snažit popsat různé části těla tak, aby nebylo možné najít dvě podobné osoby, které by neměly žádné rozeznávací znaky. Podle subjektu, který popis osoby podává, rozlišujeme dva způsoby popisu:

- úřední popis, který je kvalifikovaný;
- laický popis, který je označován za nekvalifikovaný.

Úřední popis vyhotovuje úřední osoba, nejčastěji kriminalistický technik, který je k tomuto speciálně vyškolený. Tato činnost vyžaduje schopnost pozorování a vnímání jednotlivých charakteristických znaků, znalost terminologie k co nejpřesnějšímu vystižení jednotlivých charakteristických znaků. Popis se zaznamenává do určených formulářů. Zdrojem informací bývá objekt, osoba, mrtvola nebo jejich fotografie, tedy zdroj přímý – objektivní. Takže úřední popis vzniká jako výsledek přímého pozorování. Výhodou úředního popisu je to, že ten, kdo vyhotovuje úřední popis, má možnost si popisovanou osobu prohlédnout, může s popisovanou hovořit, sledovat způsob chůze, gestikulace apod.

Úřední popis obsahuje údaje, jako jsou tělesná výška, hmotnost, postava, zdánlivé stáří, tvar lebky, obličej, vlasy, čelo, obočí, oči, nos, vousy, ústa, rty, zuby, brady, ruce, nohy, chůze, držení těla, způsob mluvy a znalost řeči, zvláštní znamení a tetování. Tyto údaje se zapisují do „Formuláře popisu osoby“.

Laický popis obsahuje informace o vnějších znacích od osoby, která viděla nebo pozná objekt popisování. Těmito osobami bývá svědek, poškozený, známý či příbuzný. Jde o zdroj zprostředkovaný, tedy subjektivní. Laický popis získává odborný pracovník policie výslechem laické osoby k popisu jiné osoby. Vyslýchající získává co nejpřesnější popis všech vnějších znaků, zvláštních znamení a údaje svědka pak převést do terminologie úředního popisu.⁴⁷

V případě identifikace mrtvoly neznámé totožnosti se nejdříve mrtvola na místě nálezů fotograficky zadokumentuje společně s okolím a následně topograficky dokumentuje dle zásad kriminalistické dokumentace. Pokud to není nutné, nemá se mrtvola na místě nálezů svlékat. Toto se provede až při pitvě. Při popisu mrtvoly se dodržují stejné zásady a postupy, jako při popisování živé osoby.⁴⁸

Na vyhotovení grafického portréту osoby dle výpovědi svědka se v současné době

---

⁴⁷ HEJDA, J., et al. *Základy kriminalistiky*, Praha, 2003, s. 47-49

⁴⁸ SUCHÁNEK, J., KONRÁD, Z., *Vybrané kapitoly úvodu do kriminalistiky a kriminalistické techniky*, Praha, 2003, s. 40

používají různé přístroje a zařízení k vyhotovení portrétu. Mezi nejznámější metody či přístroje na vyhotovení portrétu patří například grafická metoda, kde je na základě svědkova popisu hledané osoby kreslen portrét, který kreslí kvalifikovaný výtvarník. Další, méně využívanou metodou je metoda plastická. Tato metoda spočívá v tom, že na základě výpovědi svědka odborník modeluje hlavu hledané osoby. Tato metoda je velmi obtížná a náročná, neboť každá nepřesnost, které se svědek při popisování hledané osoby často dopouští, může podstatně změnit celkovou podobu. Široce využívanou metodou je fotomontáž, která je často využívána sdělovacími prostředky. Další metodou je metoda skládaného portrétu. Zde je využívána výpočetní technika, kdy se k sestavení portrétu využívají obrazy dílčích obličejových částí, které jsou uloženy v obrazovém katalogu v paměti počítače. Tyto partie lze libovolně kombinovat. Mezi nejznámější aplikace patří systém PORIDOS, který je určen pro potřeby kriminalistické identifikace k sestavení portrétů, zejména hledaných osob a systém Identit-kit.⁴⁹

2.4.1.3 Kriminalistická biologie

Kriminalistická biologie řeší složité otázky, které jsou spojené s vyhledáváním, zajišťováním, zasíláním a zkoumáním nejrozličnějších druhů biologických stop a srovnávacích materiálů, které pocházejí z organismů lidí nebo zvířat, případně příslušejících rostlinným materiálům. Na místě činu lze nalézt biologické stopy, které pocházejí z organismu pachatele, oběti nebo i biologické materiály zvířecího či rostlinného původu. Přes veškerý pokrok v oblasti kriminalistické biologie se zatím, až na výjimky, nepodařilo nalézt způsob, jak z nalezeného biologického materiálu na základě biologických zkoumání zjistit individuální identifikaci člověka. Identifikační proces je zpravidla zakončen určením skupinové příslušnosti. K individuální identifikaci člověka lze dospět jen za optimálních podmínek.⁵⁰ Nejčastěji se biologický materiál zkoumá pro potřeby identifikace osoby, ale mohou přicházet i v úvahu i jiné důvody, jako jsou např. stanovení doby smrti pomocí hmyzí fauny či rostlinné flóry na mrtvole, průkaz pohybu osoby v určitém prostoru za pomoci prokázání rostlinných či živočišných stop na jejím oděvu,

---

⁴⁹ HEJDA, J., et al. *Základy kriminalistiky*, Praha, 2003, s. 49-51

⁵⁰ SUCHÁNEK, J., KONRÁD, Z., *Vybrané kapitoly úvodu do kriminalistiky a kriminalistické techniky*, Praha, 2003, s. 84

zjištěním kriminalisticky relevantních informací z kostrového materiálu apod. Biologický materiál můžeme z hlediska kriminalistiky rozdělit do několika skupin:

- Biologický materiál, který pochází z lidského organismu

Dle odloučení od organismu jej lze dále dělit:

- a) Materiál volně odloučený od organismu. Např. moč, stolice, pot, sliny, slzy, ejakulát, vypadlé vlasy a chlupy, apod.
- b) Materiál, který byl oddělen od organismu za použití vnějšího násilí. Např. krev, části tkání či orgánů, vytržené či oddělené vlasy, chlupy a nehty, části pokožky, plodová voda, mozkomíšní mok apod.
- c) Biologický materiál z mrtvé osoby. Např. mrtvol, části mrtvol, kosterní nálezy, jednotlivé kosti. Zde v této oblasti kriminalistické biologie přímo souvisí se soudním lékařstvím a antropologií.

- Biologický materiál, který pochází ze zvířete.

S těmito biologickými materiály se v rámci kriminalistické biologie setkáváme nejčastěji při vyšetřování mikroskop zajištěných z místa činu, kde je podezření, že se jedná o biologický materiál lidského původu. Po vyloučení možnosti, že se nejedná o lidské stopy, bývá většinou zkoumání ukončeno. Velmi často bývá objektem kriminalisticko biologického zkoumání hmyz, který se vyskytuje na mrtvolách, který slouží k odhadu doby smrti.

- Biologický materiál, který je rostlinného původu. Biologický materiál, který je rostlinného původu je v kriminalistice velmi vzácný a jeho zkoumání je sporadické.

Zajištění biologické stopy lze provést buďto tím, že se zajistí celý předmět, případně část předmětu, která se oddělí odříznutím nebo odstříhnutím či odlomením. Druhým způsobem zajištění biologické stopy je sejmutí biologické stopy. Toto lze provést mechanickým zajištěním stopy odloupením či přenesením pomocí pinzety nebo přenesením biologické stopy pomocí roztoku na vhodný nosič. V tomto případě se používá

mírně nasáklá gáza destilovanou vodou, kterou se biologická stopa setře. Následně se usuší při pokojové teplotě.

Pro zajištění objektivnosti výsledků zkoumání je nutné stejným způsobem a stejnou metodou zkoumat i podkladový materiál.

Budoucností kriminalistické biologie je molekulární genetiky, zkoumání DNA (deoxyribonukleová kyselina). Metoda analýzy DNA posouvá možnosti identifikace biologického materiálu z pouhého určování skupinové příslušnosti na určování konkrétní osoby. V deoxyribonukleové kyselině jsou určitým způsobem zakódované informace o všech dědičných znacích organismu. DNA je nositelem genetické informace, kdy u dvou lidských jedinců je odlišná. Průměrný počet rozdílů u dvou jedinců, kteří nejsou příbuzní, je přibližně deset milionů. Tento fakt byl hlavním důvodem, proč byly metody analýzy DNA zavedeny do kriminalistické praxe. V současné době umožňují metody analýzy DNA zjistit původ biologických stop se stejnou jistotou, jakou poskytuje daktyloskopie. V roce 2002 byla v ČR zavedena Národní databáze DNA, jejímž hlavním přínos je u případů, kdy jsou zajištěny pouze biologické materiály, ale chybějí podezřelé osoby, svědci, jiné typy stop, nebo nejsou známy jiné okolnosti, které by policii umožnily věc objasnit.

2.4.1.4 Identifikace osob dle ručního písma

Podstatou zkoumání písemného projevu v kriminalistické praxi je identifikace pisatele podle grafické nebo jazykové stránky rukopisu. Individuálnost písemného projevu je prokázána na základě dlouhodobých zkušeností. Podstatou relativní stálosti rukopisu je učení o pohybových návycích a o dynamickém stereotypu, kterým se rozumí opakovaný systém reakcí organismu na opakující se podmínky, který má každý člověk fixován v mozkové kůře člověka, a proto se při psaní nejedná o „rukopis“, ale o „mozkopis“. Písmo je produktem centrální nervové soustavy a nezáleží na tom, zda je psáno rukou, nohou nebo ústy, pokud autor dosáhl plné písmařské zralosti těchto orgánů. Tato zjištění byly vědecky prověřeny. Ručně psaný projev má stránku grafickou a jazykovou, kdy znaky grafického projevu jsou identifikačními znaky pisatele, zatímco znaky jazykového projevu charakterizují autora. Při kriminalistickém zkoumání písma se u tohoto provádí analýza směru a plynulosti pohybu, velikost pohybu, vyjádřeného jeho výškou a šířkou, dále lokalizací pohybu, což znamená umístění písma v prostoru. Prakticky to znamená, že každé

písmeno zkoumaného dokumentu se analyzuje jak samostatně, tak také v návaznosti na předchozí i následující část dokumentu.⁵¹

Zkoumáním ručního písma je možné identifikovat jak pisatele, tak i autora. Pisatelem je osoba, která text skutečně napsala. Autorem je osoba, který text vymyslela. Často bývá pisatel i autor jedna a tatáž osoba, ale obecně to neplatí. Pisatele lze ustanovit zkoumáním grafické stránky ručního písma. Autor bývá identifikován zkoumáním lexikální, gramatické, syntaktické a dalších stránek textu.⁵²

2.4.1.5 Kriminální fonoskopie

Lidský hlas je člověkem artikulovaný zvuk, který slouží ke vzájemné komunikaci mezi lidmi, za účelem výměny myšlenek a informací. U lidského hlasu dochází k produkování zvuku nejvíce při výdechu. Užitím měřicí techniky mohou být zachyceny jeho charakteristiky jako výška základního tónu, hodnota spektrální frekvence, síla zvuku a doba intonace. Podstatou kriminálních fonoskopických zkoumání lidského hlasu je skutečnost, že je možné vyhledat na zvukovém záznamu zvláštní znaky, tyto následně graficky zobrazit a pomocí měřicí techniky určit ty znaky, které jsou charakteristické jen pro jedinou osobu. Kriminální fonoskopie je metodou kriminální praxe, která se zabývá zkoumáním lidského hlasu a dalších stop, zaznamenaných na zvukových záznamech, s cílem zjistit identitu zaznamenaného hlasu a mluvící osoby. Fonoskopické zkoumání lze rozdělit do tří oblastí, a to na zkoumání hlasových projevů osoby, zkoumání záznamových prostředků nebo zkoumání dalších stop, které jsou v souvislosti s kriminálně relevantní událostí.

Možnosti kriminální fonoskopické identifikace jsou poměrně rozsáhlé. V oblasti zkoumání hlasových projevů osoby na základě analýzy řeči lze typovat věk, vzdělání, původ, povolání, bydliště osoby, identifikaci osoby, zjišťovat pravost magnetofonových nahrávek nebo zjišťovat obsah nekvalitních nahrávek. V oblasti zkoumání záznamových prostředků je možno typovat prostor, ve kterém byla nahrávka

---

⁵¹ HEJDA, J., et al. *Základy kriminalistiky*, Praha, 2003, s. 51-52

⁵² SUCHÁNEK, J., *Kriminalistika, kriminálně-technické metody a prostředky*, Praha, 1999, s. 76

pořízena, typovat druh magnetofonu, kterým byla nahrávka provedena nebo určit, zda dvě části magnetofonového pásku tvořili jeden celek a další.⁵³

2.4.1.6 Kriminologická odorologie

Dalším odvětvím kriminologické techniky, ve kterém je cílem individuální identifikace osob a věcí na základě jejich pachu je kriminologická odorologie. Kriminologická odorologie zkoumá vznik, význam a vlastnosti tělesného pachu člověka, rozvoj metod zajišťování pachových stop a jejich zkoumání za pomoci analytických přístrojů. Pach je tedy možné definovat jako plynnou látku, která je po dosažení určité koncentrace, schopna vyvolat čichový vjem člověka či odpovídající odezvu zvířete nebo odezvu analytického přístroje.⁵⁴

*„Odorologie je vědeckým oborem, jehož předmětem zkoumání je vznik, vlastnosti a složení pachu, které mohou být analyzovány přístrojovou fyzikálně chemickou analýzou, nebo určovány (ztotožňovány, detekovány) na základě organoleptické (smyslové) schopnosti živočichů vnímat částičky pachových látek označovaných pojmem odoranty, které se při určitém objemu a koncentraci odlučují do okolního ovzduší (atmosféry). Kriminologická odorologie je odvětvím kriminologické techniky zkoumajícím vznik, fyzikální vlastnosti a chemické složení pachu osob a věcí s cílem určit jeho skupinovou příslušnost nebo individuální identifikaci“.*⁵⁵

*„Pachem se z kriminologického hlediska rozumí podíl odpařených nebo odsublímovaných molekul nebo atomů, které se vyskytují ve vzduchu, a které svým chemickým složením dostatečně charakterizují objekt, ze kterého pocházejí“.*⁵⁶

Důležitými vlastnostmi pachu jsou jeho dělitelnost, kdy každý podíl má shodnou strukturu a vlastnosti, rozpustnost v jiných látkách, např. v chloroformu nebo etyléteru, dále schopnost vytvářet směsi, schopnost ulpívat na povrchu nepropustných látek a schopnost pronikání do struktury porézní látky. Hlavními zdroji lidského pachu jsou plicní a kožní

⁵³ SUCHÁNEK, J., KONRÁD, Z., *Vybrané kapitoly úvodu do kriminologiky a kriminologické techniky*, Praha, 2003, s. 91-92

⁵⁴ HEJDA, J. et al. *Základy kriminologiky*, Praha, 2003, s. 64

⁵⁵ STRAUS, J., KLOUBEK, M., *Kriminologická odorologie*, Plzeň, 2010, s. 26

⁵⁶ SUCHÁNEK, J., KONRÁD, Z., *Vybrané kapitoly úvodu do kriminologiky a kriminologické techniky*, Praha, 2003, s. 96

dýchání, exkrementy, výměšky orgánů vnitřní sekrece, krev, pocení, vyměšování kožního mazu a odlučování kožních šupinek z povrchu těla, vlasů a ochlupení.

Pro českou kriminalistiku je plicní či kožní dýchání málo významné. Rovněž exkrementy a krevní stopy nejsou pro kriminalistickou odorologii z důvodu technické obtížnosti při manipulaci a jejich uchování nějak významné a nejsou v kriminalistické odorologii využívány. Tyto bývají využity v jiných oborech, například v soudní toxikologii nebo krev bývá zajištěna jako stopa biologického původu. Nejdůležitějším zdrojem lidského pachu, a tedy i původcem pachových stop je kožní povrch lidského těla a to z důvodu svých funkcí, kterými jsou pocení, vylučování kožního mazu a odlučování povrchu těla ve formě kožních šupinek, vlasů a ochlupení. Vlivem fyziologického jevu, kterým je regenerace lidské kůže jsou z lidského těla nepřetržitě odlučovány mikročástice, které jsou nosiči genetické informace o člověku. Pokusy bylo zjištěno, že z těla zdravého člověka se během jedné hodiny může uvolnit 0,5 až 2 g pokožky, a také stovky šupinek lupů. Tyto šupinky jsou důležitým nosičem pachové stopy a vytváří pachovou stopu člověka i na místech a předmětech, se kterými nepřišel přímo do styku, postačuje, že se pohyboval v jejich bezprostřední blízkosti.

Mezi kožní žlázy, které jsou z hlediska kriminalistické identifikace důležité, náleží mazové žlázy. Tyto se nejčastěji vyskytují v kůži obličeje a vlasaté části hlavy. Tyto mazové žlázy chrání lidskou pokožku před vysycháním, a proto produkují maz.

Nejdůležitější nosič pachu pro účel kriminalistiky je lidský pot. Český vědec a lékař J. E. Purkyně, jako první popsal spirálovitý tvar žláz a dále uvedl, že na povrchu lidského těla se vyskytuje od 2,5 až 3 milionů vyústění potních žláz. Polutanty pachu lze pro potřeby kriminalistické odorologie konzervovat po dobu, kdy jsou vylučovány svým zdrojem. Doba odvětrávání pachu je závislá na charakteru přírodních podmínek, ale také na charakteru prostředí, které zdroj pachu obklopuje. Aby bylo možné polutanty v kriminalistické odorologii využít, je nutné nejdříve vymezit místo, kde pach formou polutantů uniká do prostředí. V praxi pro účely individuální identifikace vyšetřovatel ve spolupráci s kriminalistickým technikem či vyškoleným pracovníkem z předpokládaného místa úniku, tento pach izolují, jímají a fixují do absorbentu. Tento je následně uložen do pachové konzervy k následné možné individuální identifikaci prostřednictvím speciálně vycvičeného psa.

Důvodem proč byly metody pachových konzerv v kriminalistické odorologii zavedeny je zejména uchování porovnávání pachové stopy a porovnávání vzorků pachu s cílem zabránit jejich vyvětrání, kontaminaci a degradaci. Na principu využití pachových konzerv dochází k metodám individuální pachové identifikace osob, kdy odborná kriminalistická literatura používá pro tyto metody odborný pojem kriminalistická olfaktorika. Kriminalistická olfaktorika je metodou kriminalistické techniky, která je užívána k individuální identifikaci osoby, mající vztah k události, která je předmětem trestního řízení. Olfaktorická metoda pachové identifikace je založena na poznání, že každý člověk je nositelem individuálního pachu a zanechává svoji pachovou stopu jako hmotný odraz své činnosti na místech svého doteku či pohybu, nezávisle na své vůli. Olfaktorické porovnávání pachů se provádí s využitím čichových vlastností speciálně vycvičeného psa, který porovnává pachové stopy a vzorky pachu prověřovaných osob, které jsou fixovány v pachových konzervách.⁵⁷

Kriminalistická odorologie zkoumá pach pomocí různých metod či prostředků a dále tento porovnává s pachem konkrétního objektu. Ke zkoumání pachu jsou užívány metody objektivní a subjektivní. Subjektivní metody jsou založené na zkoumání pachu pomocí laboratorních přístrojů, které však nejsou rozpracovány do takové míry, aby je bylo možné běžně využívat. Proto se běžně využívá metoda objektivní, ve které se využívají speciálně cvičení psi. Oproti lidským pachům je složení pachů věcí jednodušší a stálejší z důvodu, že věci zpravidla nemění své vlastnosti natolik, aby se v jejich pachu projevovaly výrazné rozdíly. U lidského pachu je daleko složitější situace. U člověka během života dochází v jeho organismu k metabolickým procesům, které směřují ke zpracování a využívání potravy, k přeměně okamžitě nepotřebných živin do formy zásobních látek, k převodu zásobních látek k okamžité potřebě organismu apod. Výsledkem těchto složitých dějů v lidském organismu je reprodukce životních funkcí a vznik velkého množství odpadních produktů, které organismus musí z těla určitým způsobem vyloučit. Složení lidského pachu je individuální, ale je ovlivňováno různými vlivy, jako jsou věk, rasa, pohlaví, způsob života, složení potravy, nemoci, požívání léků, pracovní zařazení, konzumace tabákových výrobků, alkoholických nápojů nebo drog, používání kosmetických prostředků a dalších. Samotné vyhledávání a zajišťování pachových stop je velmi náročné a

---

⁵⁷ STRAUS, J., KLOUBEK, M., *Kriminalistická odorologie*, Plzeň, 2010, s. 56-73

zásadním způsobem se odlišuje od vyhledávání a zajišťování ostatních druhů kriminalistických stop. Pachové stopy jsou neviditelné a žádnými kriminalistickotechnickými metodami je nelze nijak zviditelnit. V některých případech mohou být vnímány i lidským čichem, ale to zejména u pachových stop věcí jakými jsou těkavé tekutiny nebo zapáchající plyny. Při vyhledávání pachových stop je proto potřebné vytipovávat místa, kterých se mohla konkrétní osoba dotknout nebo je přesunula na jiné místo. Pro pachové stopy je typická skutečnost, že vznik této je doprovázen vznikem jiné kriminalistické stopy, např. daktyloskopickou, trasologickou, biologickou apod. V těchto případech je nutno užít zásady, že nejdříve se zajišťuje pachová stopa a následně ostatní kriminalistické stopy, které však při zajišťování pachové stopy nesmí být poškozeny či zničeny.⁵⁸

Princip odorologické identifikace člověka je založen na skutečnosti, že vylučování tělesného pachu probíhá nepřetržitě a nezávisle na vůli jeho původce. Složení vylučovaného pachu je geneticky podmíněné, relativně neměnné v čase a je individuální. Další skutečností je rozdílnost v chemickém složení některých složek pachu, kdy rozdílnost je takového charakteru, že umožňuje individualizaci původce.⁵⁹

Do současné doby stále existují v trestněprávní a v kriminalistické praxi spory o věrohodnosti kriminalistické odorologie jako způsobu získání důkazu pro potřeby trestního řízení. Kriminalistická odorologie je mladý obor, který se neustále vyvíjí a zdokonaluje. Věrohodnost této kriminalistické metody je nejčastěji kritizována zkušenými odborníky v oboru trestního práva procesního. Odborníci však prohlašují, že ve všech případech, kdy se podařilo zpětně prověřit nesprávný výsledek detekce psem, bylo vždy zjištěno, že došlo k selhání tzv. lidského faktoru. Toto zjištění nasvědčuje tomu, že problém není v metodě samé, ale v nutnosti je stále zdokonalovat.⁶⁰

Judikatura českých soudů, včetně nálezů Ústavního soudu, již připouští metodu pachové identifikace jako důkaz, ačkoli tato metoda není nijak upravena v trestním řádu. Důležité však je, aby tento důkaz nebyl soudu předkládán jako jediný usvědčující důkaz, neboť je považován jako důkaz podpůrný v poměru k ostatním důkazům a nepřímý ve vztahu k dokazované skutečnosti.⁶¹

---

⁵⁸ SUCHÁNEK, J., KONRÁD, Z., *Vybrané kapitoly úvodu do kriminalistiky a kriminalistické techniky*, Praha, 2003, s. 96-98

⁵⁹ HEJDA, J., et al. *Základy kriminalistiky*, Praha, 2003, s. 66

⁶⁰ STRAUS, J., KLOUBEK, M., *Kriminalistická odorologie*, Plzeň, 2010, s. 127

⁶¹ ŠÁMAL, P., et al. *Přípravné řízení trestní*, Praha, 2003, s. 799

U kriminalistické metody odorologie je v budoucnu všeobecně předpokládán široký rozvoj spojený s objektivním, přístrojovým vyhodnocováním pachových stop, kdy bude možno porovnat několik pachových stop navzájem během krátké doby a jistotou individuálnosti a přesnosti výsledku.

2.4.2 Kriminalistická identifikace věcí

2.4.2.1 Kriminalistická balistika

Kriminalistická balistika se zabývá zkoumáním zbraní, střeliva a jeho součástí, vedlejších produktů výstřelu a objektů, na nichž se vyskytují stopy zásahu nebo účinku střel. Dále se tato metoda zabývá vnitřní, přechodovou i vnější balistikou s cílem určit skupinovou příslušnost a uskutečnit individuální identifikaci zbraní, současně objasnit příčiny a podmínky, za kterých došlo k výstřelu a poškození objektu střelbou. Mezi objekty kriminalistické balistiky řadíme ruční palné zbraně a výjimečně i mechanické zbraně. Dalšími objekty zkoumání je střelivo, všechny jeho části, předměty se stopami po zásahu a účinku střel.⁶²

V otázce mechanismu vzniku kriminalistických stop, které vzniknou v průběhu pohybu střely, balistiku členíme na:

- vnitřní balistiku – skutečnosti, kterými se střela při svém pohybu v hlavni zbraně, až do okamžiku, kdy opouští hlaveň určitou rychlostí řídí;
- přechodovou balistiku – zabývající se zkoumáním pohybu střely od okamžiku, kdy střela opustí ústí hlavně a prachové plyny ještě předbíhají střelu. Délka zkoumaného úseku je v řádu 10 až 20 ráží, rychlost střely se v této fázi zvýší o 1 – 2 %;
- vnější balistiku – zabývá se zkoumáním pohybu střely po opuštění hlavně v prostoru.⁶³

Dle zdroje energie, která byla užita k vystřelení střely se střelné zbraně dělí na:

---

⁶² SUCHÁNEK, J., KONRÁD, Z., *Vybrané kapitoly úvodu do kriminalistiky a kriminalistické techniky*, Praha, 2003, s. 67

⁶³ HEJDA, J. et al. *Základy kriminalistiky*, Praha, 2003, s. 69

- zbraně mechanické, které užívají k výstřelu střely mechanickou energii (kuše, luk, prak);
- zbraně plynové, které užívají k výstřelu střely pneumatickou energii vzduchu nebo jiného plynu (vzduchovky, plynovky);
- zbraně palné, které užívají k výstřelu střely uvolněnou chemickou energii ze střelného prachu.

Při kriminalistické identifikaci zbraní platí naprosto stejné zásady jako při identifikaci jakéhokoliv nástroje dle jeho stop zajištěných na místě činu. Jde o zobrazení typických a specifických znaků jednotlivých součástí zbraně, které jsou odraženy v měkčím materiálu nábojnice a střely, s nimiž při výstřelu přijdou do kontaktu. Určování skupinové příslušnosti zbraně se provádí v případech, kdy není ke srovnání použita zbraň. Dle nábojnice a střely zajištěné na místě činu se zjišťují obecné znaky, které jsou společné určitému druhu či skupině zbraní a jsou typické pro tento druh či skupinu zbraní a v následném šetření usnadňují pátrání po konkrétní zbrani, jíž bylo užito ke spáchání trestného činu.

V případě, že máme ke srovnání nalezenou střelu z místa činu a pravděpodobnou střelnou zbraň, provede se identifikace zbraně vzájemným porovnáním identifikačních znaků vývrtu hlavně na nalezené střele. Se střelnou zbraní, o které je předpoklad, že z ní pochází nalezená střela, se provede pokusný výstřel do speciálních lapačů střel. Nalezená střela z místa činu je poté následně porovnána se střelou z pokusného výstřelu, a pokud se porovnané stopy shodují, jde o zbraň, které bylo užito na místě činu. Další možností identifikace dvou střel je srovnání fotografií opticky rozvinutých plášťů střel, pořízených na přístroji střelofot. Zde je téměř nemožná identifikace zbraně dle zdeformované střely, ke které došlo jejím nárazem na tvrdý předmět.

Při zkoumání zbraní se u této zjišťuje ráže, konstrukce, výrobce a doba výroby, kdy ráže bývá velmi často vyražena na zbrani. Dále se u zbraně zkoumá, zda je či není způsobilá ke střelbě nebo zda má funkční mechanismy. Při zkoumání střeliva se zjišťuje ráže střeliva, výrobce a doba výroby. Ráže bývá uváděna na dně nábojnice formou značek, a pokud tomu tak není, lze ráži určit přesným měřením a vážením celého náboje.⁶⁴

---

⁶⁴ SUCHÁNEK, J., KONRÁD, Z., *Vybrané kapitoly úvodu do kriminalistiky a kriminalistické techniky*, Praha, 2003, s. 67-71

Významné je i zkoumání, které je nutné ke kriminalistickému a soudně-lékařskému posouzení zranění jednotlivých orgánů lidského těla. Jedná se o tzv. ranivost střely, což znamená schopnost způsobit zranění, schopnost usmrtit se označuje jako smrtící účinek. Schopnost střely proniknout určitým materiálem se nazývá průbojností a zjišťuje se obvykle hloubkou vniknutí střely do určitého objektu.⁶⁵

2.4.2.2 Kriminalistická mechanoskopie

Kriminalistická mechanoskopie se zabývá vyhledáváním, zajišťováním mechanoskopických stop, identifikací nástrojů a jiných technických prostředků, které pachatel použil při páchání trestné činnosti. Dále se mechanoskopie zabývá zkoumáním způsobu použití a mechanismu působení při vzniku mechanoskopické stopy. Objekty zkoumání nejčastěji bývají zámky, klíče, plomby a pečete, poškozené kovové i dřevěné předměty se stopami způsobenými ostřím seker nebo různých řezných nástrojů, vrtáků, páčidel i jiných nástrojů. Z hlediska kriminalistické mechanoskopie je za nástroj považován každý předmět, který usnadňuje, urychluje nebo z hospodárňuje práci. Z kriminalistického hlediska je nástrojem každý předmět, který je schopen překonat konkrétní překážky při páchání trestné činnosti nebo při pokusu o ni. Kriminalistika rozděluje nástroje na:

- vyráběné sériově, které nejsou nijak upravené
- vyráběné sériově a jsou upravené pro použití k trestné činnosti
- vyrobené individuálně
- nástroje a zařízení vyrobené ke speciálnímu použití.

Mechanoskopie se zabývá zkoumáním různých materiálních stop vzniklých vzájemným působením odráženého objektu neboli nástroje vůči odrážejícímu objektu neboli tomu objektu, který byl nástrojem napaden, přitom v odrážejícím objektu dojde za určitých podmínek k poznatelné materiální změně v podobě zobrazení vnější stavby a vlastností odráženého objektu.

Význam mechanoskopie je v tom, že výsledek zkoumání mechanoskopických stop nástrojů a jiných funkčních předmětů umožňuje:

---

⁶⁵ HEJDA, J., et al. *Základy kriminalistiky*, Praha, 2003, s. 73

- a) vytvořit správnou představu o situaci, za které došlo ke spáchání trestného činu nebo jeho pokusu, o jeho jednotlivých detailech i celkovém charakteru, o některých fyzických vlastnostech pachatele a zejména o druhu a charakteristických zvláštностech nástroje použitého v souvislosti s vyšetřovaným trestným činem;
- b) určit skupinovou příslušnost příslušného nástroje;
- c) identifikovat konkrétní nástroj a přes tento nástroj zjistit osobu pachatele;
- d) zkoumání mechanoskopických stop dle umožňuje zjistit mechanismus vzniku těchto stop, podmínky jejich vytváření a jejich souvislost s událostí trestného činu.

Při kontaktu nástroje s jiným objektem dochází ke změnám, které mají charakter přenosu vlastností nástroje na objekt působení a naopak dochází k přenosu vlastností objektu na působící nástroj. Záleží na konkrétních podmínkách, zda dojde k vytvoření stop kriminalisticky relevantních, využitelných při mechanoskopické identifikaci.⁶⁶ Pozorováním činného povrchu části nástroje zjistíme, že zdánlivě vypadající hladká plocha má řadu nerovností, rýh a prohlubenin. Pozorujeme-li dále tyto nerovnosti, zjistíme, že jsou zcela nahodilé a nepodléhají žádné zákonitosti. Dle způsobu svého vzniku rozeznáváme čtyři skupiny charakteristických znaků, jsou to:

- a) znaky polotovaru;
- b) znaky konečného výrobku;
- c) znaky opotřebování;
- d) znaky oprav.

V kriminalistické mechanoskopii je ke zkoumání materiálních stop využíváno různých metod. Tyto metody lze dle způsobu hodnocení a dokumentování stop rozdělit do čtyř skupin:

- a) vizuální metody;
- b) optické metody;
- c) optoelektronické metody;
- d) profilografické metody.

---

⁶⁶ HEJDA, J., et al. *Základy kriminalistiky*, Praha, 2003, s. 74-75

Pomocnými metodami pak mohou být:

- a) fotografické;
- b) fyzikálně-chemické.

Vizuální metody zkoumání stop vycházejí z rekonstruování možné fyzické činnosti pachatele při páchání trestné činnosti v místě činu. Cílem této metody je zjistit, zda nalezené stopy mohly vzniknout působením daného nástroje na daném objektu. Z praxe je známo, že tato metoda je úspěšná, jestliže jsou vnější znaky nástroje a zobrazení znaků ve stopě zřetelné pouhým okem. Výhodou vizuální metody je její rychlost, nenáročnost a názornost.

Při použití optických metod zkoumání mechanoskopických metod se vzhledem k tomu, že vnější znaky objektu jsou pouhým okem nepostřehnutelné, používají lupy a mikroskopy, kdy např. komparační mikroskopy s běžně používaným zvětšením až 100x umožňují současné pozorování dvou objektů.

Optoelektronická metoda umožňuje částečně studium prostorového uspořádání mechanoskopických stop. Při tomto mechanoskopickém zkoumání se používá lineárního zvětšení v rozmezí 500 až 2000x.

Další využívanou mechanoskopickou metodou je profilografická metoda. Podstatu této tvoří pořízení záznamu mechanicko-elektrickou cestou v rovině téměř kolmé na rovinu vytvořené stopy a při komparaci je možné vyhodnotit zaznamenané nerovnosti. Zde zcela odpadá vliv osvětlení zkoumané stopy.⁶⁷

Závěrem lze konstatovat, že cílem kriminalistické mechanoskopie je identifikovat nástroj, který stopu vytvořil, konstatovat shodu stop z jednotlivých míst trestné činnosti a konstatovat tak sériovou trestnou činnost. Dále s jistotou vyloučit ty nástroje, které stopu nevytvořily.⁶⁸

2.4.2.3 Kriminalistická trasologie

Trasologie je obor kriminalistické techniky, který se zabývá vyhledáváním, zajišťováním, zkoumáním stop bosých a obutých nohou, lidské lokomoce, obuvi,

---

⁶⁷ SUCHÁNEK, J., KONRÁD, Z., *Vybrané kapitoly úvodu do kriminalistiky a kriminalistické techniky*, Praha, 2003, s. 63-64

⁶⁸ STRAUS, J., SUCHÁNEK, J., *Kriminalistická identifikace věcí*, Praha, 2008, s. 53

dopravních prostředků a dalších stop podobného druhu. Dále zkoumá stopy těchto objektů, pokud jsou ve stopě vytvořeny znaky vnější struktury (tzv. morfologické znaky). Trasologie je tedy naukou o stopách, která zkoumá stopu jako zobrazení vnější stránky předmětu za účelem identifikace těchto předmětů nebo zjištění jejich skupinové příslušnosti a k objasnění všech okolností, spojených se vznikem trasologické stopy.

Jsou-li na místě kriminalisticky relevantní události nebo ve vztahu k ní nalezeny či zajištěny trasologické stopy, je úlohou kriminalistického technika vysvětlit jejich vznik a zajistit je pro další znalecké zkoumání. S tímto souvisí i následná snaha o vytipování nebo zjištění předmětu nebo osoby, jež stopu vytvořila, zajištění předmětu, kterým byla vytvořena nebo získání dalšího srovnávacího materiálu pro identifikační proces.

V kriminalistické trasologii je možné zkoumané objekty rozdělit do následujících hlavních skupin:

- a) stopy bosých a obutých nohou;
- b) stopy lidské bipedální lokomoce;
- c) stopy dopravních prostředků;
- d) jiné stopy podobného druhu.

Stopy bosých a obutých nohou vznikají kontaktem bosé nohy či spodku obuvi s podložkou. Jsou tedy výsledkem odrazu vnější struktury plosky nohy nebo podešve, podpatku nebo podrážky. Takovéto stopy mohou vzniknout při chůzi, běhu, skoku, tedy v průběhu bipedální lokomoce člověka. Stopy bosých nohou umožňují po příslušném proměření s velkou přesností určit tělesnou výšku člověka a usuzovat na to, zda se jedná o stopu dítěte, ženy či muže. Plastické stopy mohou poskytnout i informaci o hmotnosti objektu, který stopu na místě zanechal. Tyto údaje je možné získat i ze stop obuvi, ale s menší přesností vzhledem ovlivňujícím faktorům, jako jsou módní trendy a třeba nesprávná velikost použité obuvi. Stopy bosých nohou je možné zkoumat i ze změn uvnitř boty, kdy cílem tohoto zkoumání je zjistit zda otisky nohou zanechaných uvnitř obuvi nosila konkrétní osoba a následně toto zjištění prokázat. Stopy obuvi jsou v kriminalistické praktické činnosti velice časté, což je dáno skutečností, že alespoň v některých fázích kriminalisticky relevantní události se její účastníci musí pohybovat pěšky. Takovéto stopy

pak lze využít k identifikaci obuvi a následně i k identifikaci osoby, která se v obuvi pohybovala. Stopa obuvi vzniká dotekem spodku obuvi s podložkou.

Druhou skupinou jsou stopy lidské bipedální lokomoce. Jedná se o souvisle řazené trasologické stopy, odrážející funkční a dynamické znaky osoby v materiálním prostředí v podobě tzv. pěšinky lokomoce (chůze) nebo ojedinělých stop. S takovými stopami se můžeme setkat především v terénu, kdy nejčastěji se jedná o stopy ve sněhu nebo měkké zemině. Tyto stopy mají vztah k identifikaci osob.

Stopy dopravních prostředků slouží ke kriminalistické identifikaci vozidel opatřených pneumatikami a v menší míře také k identifikaci pásových, smykových či jiných vozidel. Tyto stopy vznikají bezprostředním kontaktem běhounu kol, pásů nebo kluzných stop ploch lyží a saní s vozovkou či volným terénem.

Mezi jiné stopy podobného druhu řadíme např. stopy částí lidského těla nepokryté papilárními liniemi jako jsou stopy rtů, zubů, uší, loktů atd. Do této skupiny stop se řadí i stopy rukavic, ponožek, různých textilních materiálů a další.⁶⁹

Vyhledávání trasologických stop je nutné provádět systematicky již od okamžiku vstupu do prostoru ohledání. Vyhledané stopy chráníme před nepříznivými povětrnostními vlivy nebo proti poškození. Plošné trasologické stopy vyhledáváme za použití šikmého osvětlení. Plastické stopy se nejčastěji vyskytují v terénu, jejich vyhledávání je zpravidla nenáročné, vyžaduje však určitou praktickou zkušenost.

Zajišťování plošných trasologických stop se provádí nejprve fotograficky a poté se provede zajištění v originále nebo sejmutím na daktyloskopickou folii. Při fotografování trasologické stopy je nutné podél této přiložit měřítko, které musí mít dobře viditelnou milimetrovou stupnici. Při sejmutí trasologické stopy na daktyloskopickou folii použijeme vhodnou barvu folie dle barvy materiálu. Takovéto zajišťování plošných trasologických stop na folii je spolehlivé, pohotové a vhodné pro následné znalecké zkoumání. Vzhledem k vlastnostem folie je nutné k trvalému uchování zajištěné stopy poříditi její fotografický snímek.

Zajišťování plastických trasologických stop se také provádí nejdříve ofotografováním a následně odlitím. Při zajišťování plastických trasologických stop ofotografováním stopy se postupuje stejně jako v předcházejícím případě při zajišťování plošných trasologických stop. Odlití stopy se provede pomocí alabastrové sádry nebo

---

⁶⁹ STRAUS, J., SUCHÁNEK, J., *Kriminalistická identifikace věcí*, Praha, 2008, s. 29-31

jiných hmot, např. Lukoprenu. Před odléváním odstraníme pinzetou ze stopy nečistoty a okraj stopy vyztužíme několikacentimetrovým páskem z plechu nebo tvrdého papíru. Pokud hrozí, že by se po zatvrdnutí odlitku stopy mohl tento spojit s povrchem, ve kterém se nachází zajištěná stopa je nutné do stopy zaprášit olej jako separační vrstvu.⁷⁰

2.5. Operativně pátrací prostředky

Jak vyplývá z definování činnosti kriminalistiky, uvedené na začátku této práce, kriminalistika, jako samostatný vědní obor se nezabývá pouze vznikem, zánikem, vyhledáváním, zajišťování a zkoumáním kriminalistických stop, ale také se zabývá vyhledáváním jiných soudních důkazů v zájmu úspěšného odhalování, vyšetřování a předcházení trestné činnosti. Z uvedených důvodů je na místě, aby krom kriminalistické identifikace osob a věcí, byly zde, alespoň stručně uvedeny i pátrací prostředky, které jsou nazývány operativně pátracími prostředky. Činnost, kdy jsou operativně pátrací prostředky užívány bývá nazývána jako operativně pátrací činnost.

Operativně pátrací činnost představuje určitý systém postupů, používání operativně pátracích prostředků, podpůrných operativně pátracích prostředků, které jsou uskutečňovány pověřeným policejním orgánem dle trestního řádu, zákonu o Policii ČR a dalšími právními předpisy. Účelem je předcházení, odhalování a objasňování trestné činnosti, jakož i pátrání po ukrývajících se pachatelích, hledaných osobách a pátrání po věcných důkazech.

Mezi obecné zásady a podmínky užití operativně pátracích prostředků patří:

- jejich užití je možné jen v řízení o úmyslném trestném činu;
- provádí je orgán, pověřený dle § 158 odst. 1 tr. řádu;
- dodržování zásady ultima ratio – nelze-li účelu dosáhnout jinak nebo jen s potížemi;
- šetrnost – omezit občanská práva jen v míře nezbytně nutné;
- pověřené orgány se při využívání operativně pátracích prostředků nesmějí aktivně podílet na utváření skutkového děje tak, aby vytvářely či usměrňovaly vůli pachatelů, to znamená úmysl pachatelů trestný čin spáchat.

---

⁷⁰ HEJDA, J., et al. *Základy kriminalistiky*, Praha, 2003, s. 80-81

2.5.1 Předstíraný převod

Tato činnost je upravena § 158c trestního řádu, kdy předstíraným převodem se rozumí koupě, prodej nebo jiný způsob převodu předmětu plnění včetně převodu věci,

- a) k jejímuž držení je třeba zvláštního povolení - střelné zbraně, střelivo,
- b) jejíž držení je nepřípustné - zakázané zbraně, radioaktivní materiál,
- c) která pochází z trestného činu - věc, kterou si pachatel přivlastnil neoprávněně do své dispozice spácháním úmyslného trestného činu,
- d) která je určena ke spáchání trestného činu - byla opatřena za účelem spáchání trestného činu.

Lze ji provádět pouze na základě písemného povolení státního zástupce. Nesnese-li věc odkladu, lze předstíraný převod provést, ale následně policejní orgán bezodkladně o povolení dodatečně požádá. Pokud policejní orgán povolení od státního zástupce neobdrží do 48 hodin, je povinen provádění tohoto ihned ukončit a získané informace nesmí použít. O výsledku předstíraného převodu sepíše policejní orgán záznam a do 48 hodin jej doručí státnímu zástupci.

2.5.2 Sledování osob a věcí

Sledováním osob a věcí, jak je upraveno v § 158d trestního řádu se rozumí získávání poznatků o osobách a věcech prováděné utajovaným způsobem při využívání technických či jiných prostředků. Jsou-li sledováním pořizovány zvukové, obrazové nebo jiné záznamy, lze tyto uskutečnit pouze na základě písemného povolení státního zástupce. Nesnese-li věc odkladu, lze sledování zahájit i bez povolení, ale policejní orgán je následně povinen o povolení bezodkladně požádat, a pokud jej do 48 hodin neobdrží, je povinen sledování ukončit a získaný záznam zničit. Pokud má být sledováním zasahováno do nedotknutelnosti obydlí, listovního tajemství nebo má být zjišťován obsah jiných písemností či soukromých záznamů uchovávaných v soukromí, lze tyto uskutečnit pouze na základě předchozí písemné žádosti od příslušného soudce. Bez splnění uvedených podmínek lze sledování provést, pokud s tím výslovně souhlasí ten, do jehož práv a svobod má být sledováním zasahováno.

Na výše uvedené činnosti sledování úzce navazují i činnosti uvedené v § 86 až § 88a trestního řádu, kterými jsou zadržení a otevření zásilek jejich záměna a sledování, a také často diskutovaný odposlech a záznam telekomunikačního provozu.

2.5.3 Použití agenta

Použití agenta je upraveno v § 158e, kde je stanoveno, že tato činnost může být užitá jen při vyšetřování zvláště závažného trestného činu, kterým může být například trestný čin spáchaný ve prospěch organizované zločinecké skupiny nebo trestný čin přijetí úplatku a další. Agentem je příslušník Policie ČR, který plní uložené úkoly. K tomuto účelu může být agentu vytvořena legenda o jiné osobní existenci, může provádět potřebné hospodářské činnosti nebo agent může předstírat příslušnost k Policii ČR. Použití agenta povoluje na návrh vrchního státního zastupitelství soudce vrchního soudu, v jehož obvodu je činný státní zástupce, který návrh podává.

Výše uvedené operativně pátrací činnosti se provádějí před zahájením trestního stíhání. Pokud se objeví důvod pro použití těchto prostředků až po zahájení trestního stíhání, postupuje se také podle § 158b až 158e. Po podání obžaloby o jejich použití však rozhoduje předseda senátu soudu prvního stupně i bez návrhu státního zástupce. Všechny tyto uvedené činnosti při dodržení podmínek stanovených v trestním řádu mají důkazní hodnotu v řízení před soudem.

Orgány Policie ČR mohou vedle výše uvedených operativně pátracích prostředků užívat také tzv. podpůrných operativně pátracích prostředků, které jsou upraveny v zákoně číslo 273 z roku 2008 Sb., o Policii ČR, a to konkrétně v § 72 až § 78. Mezi tyto patří informátor, krycí prostředky, zabezpečovací technika a zvláštní finanční prostředky. Tyto podpůrné operativní prostředky však v řízení před soudem nemají důkazní hodnotu.

3. Historické začlenění kriminalistiky do systému trestního práva

Postup orgánů činných v trestním řízení při zjišťování a objasňování trestných činů, jakož i jejich následné trestání, na našem území může spatřit již v zákoně číslo 119/1893 říšský trestní řád, který byl vydaný v době, kdy byly české země včleněny do rakouské monarchie. Dalšími právními předpisy, které na našem území následovaly výše uvedený trestní zákon byly zákon o trestním řízení soudním číslo 87/1950 Sb., zákon o trestním řízení soudním číslo 64/1956 Sb. a trestní řád číslo 141/1961 Sb., který je po mnoha novelizacích platný až do současné doby.

3.1 Trestní řád z roku 1873

Trestní řád číslo 119 z roku 1873 říšského zákoníku byl na území dnešní České republiky účinný do 31. července 1950. Dle tohoto právního předpisu nebylo přípravné řízení obligatorní částí každého trestního procesu. V § 91 trestního řádu je stanoveno, že přípravné vyšetřování je povinné pouze tehdy, pokud šlo o zločin, o němž má rozhodovat soud porotní anebo, šlo-li o řízení proti nepřítomnému. V ostatních případech bylo na vůli státního zástupce, zda navrhne přípravné vyšetřování. Přípravné vyšetřování podle § 93 měl vést vyšetřující soudce, pouze jen některé úkony mohly být přeneseny na okresní soud. Dle § 94 měl vyšetřující soudce o průběhu přípravného vyšetřování povinnost jednou za měsíc podat ústně zprávu poradní komoře. Vyšetřující soudce dle § 96 činil všechny úkony z úřední povinnosti. Státní zástupce mohl pouze předkládat nové návrhy na provádění úkonů, sám vyšetřovací úkony provádět nesměl, protože takové úkony by byly ze zákona neplatné. Svědky před soudem mohli být dle § 102 trestního řádu „mužové zletilí, zachovalí a ve věci nezúčastnění“.

Již v tomto trestním řádu byly zakotvené kriminalistické metody jako jsou např. ohledání a přibírání znalců. Dále upravoval postup orgánů činných v trestním řízení, tedy především vyšetřujícího soudce, jak má postupovat při vyšetřování trestných činů nebo při provádění výslechu.

3.1.1 Ohledání a přibrání znalců

Kriminalistické ohledání upravuje tento trestní řád v § 116, kde je uvedeno, že ohledání se má provést, kdykoli toho bylo zapotřebí k objasnění věci nebo v případě důležitého vyšetřování. K ohledání se měli vždy přibrat dva soudní svědkové a bylo-li to zapotřebí, tak se přibral i obviněný. Obhájce obviněného měl právo se tohoto ohledání zúčastnit, a pokud obviněný měl obhájce již ustanoveného bylo povinností o skutečnosti, že ohledání bude prováděno tohoto o tomto vyrozumět. Dle § 117 měl být „Protokol o ohledání“ sepsán přesně a důkladně, aby dával úplný a věrohodný obraz o ohledaných věcech. Bylo-li toho zapotřebí, přiložili se k protokolu i výkresy, plány a nástiny, kde byly uvedeny míry, váhy, velikosti a poměry předmětů z místa ohledání. Bylo-li třeba při ohledání odborných znalostí, existovala zde možnost přibrání znalců z příslušného oboru zkoumání, např. znalec z oboru zkoumání písma, který byl schopen v případě pochybností pravosti listin tyto porovnat a s určitostí zjistit dle předložených kontrolních vzorů, shodnost porovnávaných listin. Bylo-li při úmrtí podezření, že bylo způsobeno zločinem nebo přečinem, muselo se provést ohledání mrtvoly a pitva. Přibrání znalci, tedy lékaři, popisovali zjištěná zranění a příčiny smrti do odborného posudku. Za provedené ohledání byl zodpovědný vyšetřující soudce.⁷¹

Pokud porovnáme zmíněné skutečnosti uvedené v říšském trestním řádu s obsahem následujících trestních řádů, včetně platného v současné době, je zřejmé, že tyto na říšský trestní řád navazovaly, neboť provedení ohledání, práva obviněného nebo i možnost přibrání znalců z příslušného oboru, jsou si i po více než sto letech velmi podobná.

3.1.2 Vyšetřování případů žhářství

Vyšetřování žhářství je uvedeno v § 137 uvedeného trestního řádu. U případu žhářství bylo nutné především vyšetřit, jak, čím, kde a kdy byl oheň založen. Dále bylo důležité vyšetřit zda byl ohrožen lidský život a jaká byla požárem způsobena škoda.

Zde v tomto uvedeném případě vyšetřování případů žhářství je zřetelný důkaz o užívání tzv. kriminalistických otázek.

---

⁷¹ Zákon č. 119 ze dne 23. května 1873, jímž se zavádí nový řád soudu trestního, ASPI

3.1.3 Výslech

Kriminalistická metoda výslech byla v říšském trestním řádu rozdělena jako výslech svědků, výslech obviněného a dále jako výslech obžalovaného. Tento trestní řád konkrétně upravuje práva a povinnosti vyslychaných svědků, obviněného, obžalovaného a povinnosti vyšetřujícího soudce při provádění tohoto.⁷²

3.2 Trestní řád z roku 1950

Trestní řád z roku 1950 rušil předchozí říšský trestní řád. Účinnost tohoto nového řádu byla od 1. srpna 1950 do 31. prosince roku 1956. Dle zákona číslo 87 z roku 1950 o trestním řízení soudním probíhalo přípravné trestní řízení plně v režii příslušného prokurátora bez jakékoli kontroly nezávislými soudy, lze-li ovšem v této době hovořit o existenci nezávislého soudnictví v Československé republice, budující tehdy „lidovou demokracii“ dle sovětského vzoru. Pravomoci výkonných orgánů tak byly výrazně posíleny na úkor ochrany práv obviněných i dalších osob.

3.2.1 Vyšetřování

Dle zákona číslo 87 z roku 1950 o trestním řízení soudním konal vyšetřování příslušný prokurátor. Tento mohl k objasnění závažných skutečností pro trestní řízení, kde byly potřebné odborné znalosti přibrat znalce. Prokurátor taktéž prováděl ohledání, kterým měli být prostřednictvím přímého pozorování objasněny skutečnosti závažné pro trestní řízení.

3.2.3 Výslech

Výslech byl v trestním řádu z roku 1950 oproti říšskému trestnímu řádu popsán více do podrobností. Měl být prováděn tak, aby podal úplný a jasný obraz závažných skutečností pro trestní řízení. K výpovědi nebo k doznání nesměl být obviněný žádným způsobem donucován. V tomto trestním řádu již můžeme v § 94 spatřit počátek kriminalistické metody „Rekognice“, kdy při zjišťování totožnosti nějaké osoby či věci, vyzval prokurátor

---

⁷² Zákon č. 119 ze dne 23. května 1873, jímž se zavádí nový řád soudu trestního, ASPI

obviněného, svědka nebo obžalovaného, aby ji popsal; teprve poté mu měla být osoba nebo věc ukázána. V § 95 můžeme dále spatřit počátek další kriminalistické metody, kterou je „Konfrontace“, kdy v případných rozdílech ve výpovědi obviněného a svědka nebo spoluobviněného mohli být tito postaveni tváří v tvář. Trestní řád z roku 1950 nenazýval tyto úkony konkrétně jako „Rekognice“ nebo „Konfrontace“, ale jejich podobnost s těmito v současné době je veliká.

V § 115 a § 116 tento trestní řád se podrobněji, než v říšském trestním řádu věnuje pravidlům při přibírání znalců a jejich povinnosti. Znalci byly osoby, které byly za znalce ustanovené u soudu pro konkrétní obor.

3.2.4 Ohledání

Ohledání v tomto trestním řádu navazovalo na předchozí trestní řád, pouze bylo rozšířeno o možnost vyšetření duševního stavu obviněného znalcem, a to konkrétně dvěma psychiatry. Dále zde byly popsány náležitosti „Protokolu“, který musel poskytovat úplný a věrný obraz předmětu ohledání. K tomuto protokolu se přikládali dle potřeby fotografie, náčrty a jiné pomůcky.⁷³

3.3 Trestní řád z roku 1956

Zákon o trestním řízení soudním číslo 64/1956 Sb. byl účinný od 1. ledna 1957 do 31.12. 1961. V přípravném řízení tento zákon nepřinesl žádné podstatné změny. Oproti zákonu z roku 1950 však upravoval některé postupy mnohem precizněji, čímž částečně zúžil značnou volnost v rozhodování orgánů přípravného řízení.

3.3.1 Dokazování

Za důkaz dle § 99 mohlo sloužit vše, co může přispět k objasnění věci, zejména výpovědi obviněného a svědků, znalecké posudky, věci a listiny důležité pro trestní řízení a ohledání.

---

⁷³ Československo. Zákon č. 87 ze dne 12. července 1950, o trestním řízení soudním, *In Sběrka zákonů, československá republika*. 1950, částka 40, s. 64-68

3.3.2 Výslech obviněného

Při výslechu více obviněných se tito vyslýchali odděleně; přitom bylo nutné učinit takové opatření, aby se ti, kteří byli obviněni ze stejné věci, nemohli navzájem domlouvat. Před prvním výslechem obviněného byl vyslýchající povinen u tohoto zjistit jeho totožnost, osobní, rodinné, majetkové a výtěžkové poměry a předchozí tresty, objasnit mu podstatu vzneseného obvinění a poučit ho o jeho právech; obsah poučení se poznamenával v protokole. Následně vyslýchající vyzval obviněného, aby se k obvinění podrobně vyjádřil ke skutečnostem, které mu byly kladeny za vinu. Dále měl obviněný uvést okolnosti, které obvinění zeslabují nebo vyvracejí a předložil o nich důkazy. Výpověď obviněného se zapisovala do protokolu v přímé řeči a pokud to bylo možné, tak i doslova. Vyslýchající měl klást otázky jasně a srozumitelně; nesměl v nich být obsažen pokyn, jak na ně odpovědět. Před odpovědí na položenou otázku mohl obviněný nahlédnout do poznámek, které musel vyslýchajícímu na požádání předložit. Tato skutečnost musela být zapsána v protokolu. Obviněný měl také možnost, aby svou výpověď sepsal vlastnoručně sám. Jeho případné doznání nezbavovalo vyslýchajícího povinnosti přezkoumat všechny známé skutečnosti a důkazy. Měla-li se výslechem zjistit totožnost nějaké osoby nebo věci, vyzval vyslýchající obviněného, aby ji nejdříve popsal a teprve pak mu byla osoba nebo věc ukázána, a to zpravidla mezi několika osobami nebo několika věcmi stejného druhu. Bylo-li třeba ověřit pravost rukopisu obviněného, mohl ho vyslýchající vyzvat, aby napsal potřebný počet slov. K tomuto úkonu nesměl být obviněný donucován, ale byl povinen snášet úkony potřebné ke zjištění jeho totožnosti. Pokud výpověď obviněného v závažných okolnostech nesouhlasila v výpovědi svědka nebo spoluobviněného a rozpor nešlo vysvětlit jinak, mohl vyslýchající postavit obviněného těmto osobám tváří v tvář.⁷⁴

3.4 Trestní řád z roku 1961

Zákon číslo 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním nabyt účinnosti dne 1. ledna 1962 a je platný až do dnes. V průběhu existence byl mnohokrát novelizován, kdy z hlediska zavedení kriminalistických metod do trestního řádu, byla nejvýznamnější

---

⁷⁴ Československo. Zákon č. 64 ze dne 19. prosince 1956, o trestním řízení soudním, *In Sběrka zákonů, československá republika*. 1956, částka 33, s. 31-36

změnou novelizace zákonem číslo 265 ze dne 29. června 2001, který tento trestní řád v hlavě páté, pojmenované jako dokazování, doplnil o nový třetí oddíl, který je vymezen § 104a až § 104e. Zde v tomto novém třetím oddílu byly shromážděny již v trestním řádu dříve obsažené kriminalistické metody, kterými jsou konfrontace (dříve § 94) a rekognice (dříve § 93) a nově vymezené kriminalistické metody, kterými jsou vyšetřovací pokus, rekonstrukce a prověrka na místě. Tyto kriminalistické metody byly v platném trestním řádu následně vymezeny. Konfrontace § 104a, rekognice § 104b, vyšetřující pokus § 104c, rekonstrukce 104d a dále prověrka na místě § 104e.⁷⁵

4. Metody kriminalistiky začleněné do existujícího systému trestního práva

Kriminalistické metody, které jsou začleněné do existujícího systému trestního práva bývají označovány jako metody kriminalistickotaktické. Mezi takovéto metody jsou řazeny ohledání, výslech a konfrontace, rekognice, vyšetřující pokus, kriminalistická rekonstrukce a prověrka na místě. Trestní řád v jednotlivých ustanoveních upravuje procesní podmínky provedení těchto metod jako důkazních prostředků. Dokumentace všech těchto úkonů se provádí předepsaným způsobem, který je uveden v trestním řádu v ustanovení § 55 z něž vyplývá, že základem dokumentace všech úkonů v trestním řízení je protokol. Dalšími doporučenými nástroji dokumentace jsou videozáznam, fotodokumentace, zvukový záznam a topografická dokumentace. Konkrétněji se zpracováním dokumentace začleněných kriminalistických metod zabývá odst. 3 uvedeného paragrafu.⁷⁶

4.1 Ohledání

Ohledání je nejstarší ze zmíněných kriminalistických metod, která byla obsažena již v říšském trestním řádu. Zbývající kriminalistické metody byly včleněny do trestního práva

---

⁷⁵ ŠÁMAL, P., et al. *Trestní řád*, komentář, Praha, 2008, s. 914

⁷⁶ FENYK, J., HLAVÁČEK, J., KROUHLÍK, P., *Některé zvláštní způsoby dokazování - uvod*, In Krimi servis Hlaváček, 2008, <http://www.krimi-servis.cz/?p=102>

až po více než sto letech. V současné době je tato metoda vymezena v oddílu šestém, zákonu číslo 141 z roku 1961, o trestním řádu.

*„Ohledání je kriminalistická metoda, kterou se na základě bezprostředního pozorování zjišťuje, zkoumá, hodnotí a podchycuje materiální situace nebo stav objektů, majících vztah k prověřované události, k jejímu poznání a získání důkazů i dalších informací důležitých pro trestní řízení“.*⁷⁷

Základem ohledání je tedy bezprostřední ohledání policistou, který svými smysly bezprostředně poznává informace o události a jejím charakteru, které mají důkazní nebo taktický význam. Ohledání se skládá z pozorování, zkoumání, ale i různých měření, dokumentace postupu a výsledku ohledání. Cíle, které tato kriminalistická metoda sleduje jsou:

- nalezení a zajištění stop a ostatních věcných důkazů včetně informací, které s nimi souvisejí,
- zajištění a objasnění mechanismu vzniku a průběhu událostí,
- zjištění a odhalení jiných kriminalisticky významných okolností, např. příčiny a motiv, které vedly ke spáchání kriminálního deliktu.

Dle charakteru ohledávaných objektů rozdělujeme:

- a) ohledání místa činu;
- b) ohledání mrtvoly a místa jejího nálezu;
- c) ohledání předmětů;
- d) ohledání stop;
- e) ohledání dokumentů;
- f) ohledání zvířat;
- g) ohlední míst, která nejsou místem činu;
- h) ohledání těla živé osoby;
- i) ohledání počítačové techniky.

Dle posloupnosti rozdělujeme ohledání na prvotní ohledání, opakované ohledání a doplňující ohledání. Prvotním ohledáním je ohledání objektu vůbec poprvé. Opakované ohledání se provádí, pokud prvotní ohledání z různých důvodů nevyhovuje stanoveným

---

⁷⁷ HEJDA, J., et al. *Základy kriminalistiky a trestního práva*, Praha, 2003, s. 65

požadavkům. Doplňující ohledání se provádí v případech, kdy předměty nebo jejich části nebyly při prvotním ohledání ohledány proto, že byly od objektu, k němuž patří, odděleny, anebo nebyla známa jejich existence.

Základní zásady při ohledání jsou tyto. Řízení ohledání jediným odpovědným vedoucím, neodkladnost, neopakovatelnost a nezastupitelnost ohledání.

Při ohledání jde o týmovou práci, na které se podílí policisté, technici a specialisté. Každý má přesně vymezené úkoly a všichni členové jsou bezvýhradně podřízeni vedoucímu ohledání, který však musí respektovat odbornost a zaměření jednotlivých členů skupiny.

Zásada neodkladnosti ohledání vychází ze zjištění, že každá stopa v materiálním prostředí podléhá změnám, které významně ovlivňují a negativně mění informační hodnotu stop a také materiální prostředí. Proto dle této zásady musí být ohledání provedeno ihned po získání informace o události, která má být prověřena.

Zásada neopakovatelnosti ohledání. Opakované ohledání snižuje informační hodnotu a v trestním řízení i důkazní hodnotu ohledání jako celku a zpochybňuje i výsledky předcházejícího ohledání.

Zásada nezastupitelnosti ohledání se prolíná všemi předchozími zásadami. Z pravidla skupina, která provádí ohledání je složena z policejního rady, pracovníků služby kriminální policie, kriminalistického technika a případně soudní lékař či expert. Jako ideální stav v policejní praxi při provádění ohledání je vytvoření a působení stálé výjezdové skupiny z důvodu značných odborných zkušeností členů skupiny, rychlosti zásahu a odborné provedení technických a jiných speciálních prací při ohledání.⁷⁸

Účast znalce při provádění ohledání dle § 113 trestního řádu spočívá především v usměrňování a poskytování rad orgánu činném v trestním řízení, který provádí ohledání, jakým způsobem a v jakém rozsahu má být místo činu z technického hlediska dokumentováno, které stopy a věci z místa činu je nutné pro účel znaleckého zkoumání zajistit a jakým způsobem, případně za účasti ohledávajícího orgánu činného v trestním řízení provést takové dílčí úkony, které vyžadují odborné znalosti.⁷⁹

---

⁷⁸ HEJDA, J., et al. *Základy kriminalistiky*, Praha, 2003, s. 85-90

⁷⁹ CHMELÍK, J., *Problematika požadavků orgánů činných v trestním řízení na znaleckou expertizu ve vztahu k možnostem soudních znalců*, Brno, 2002, s. 15

Provedenými konzultacemi s orgány Policie ČR lze říci, že ohledání je základem kriminalistické činnosti a vyšetřování trestných činů, a proto je při provádění tohoto dbát velký důraz na jeho kvalitu.

4.2. Výslech

Při výslechu dochází k vybavování paměťových stop, které vznikly v příčinné souvislosti s kriminalisticky významnou událostí. K vybavení informace, která je obsažená v paměťově stopě dochází pomocí psychických procesů úrovně znovupoznání a reprodukce. Přirozenou formou projevu je především lidská řeč.⁸⁰

*„Výslechem v kriminalistice rozumíme kriminalistickou metodu, kterou se na základě zákona získávají formou výpovědi (vysvětlení) kriminalisticky a právně relevantní informace z paměťových stop uložených ve vědomí vyslýchaných osob, za přísného dodržení zákonem daných práv a povinností vyslýchaného i vyslýchajícího. Cílem výslechu je získání co nejpřesnější a nejděrohodnější informace v zájmu zjištění skutkového stavu věci o němž nejsou důvodné pochybnosti“.*⁸¹

Hlavním úkolem výslechu není např. přiznání obviněného k činu nebo jeho usvědčení, ale získání úplného a pravdivého vysvětlení, které slouží k následným potřebám trestního řízení nebo plnění dalších úloh Policie ČR.

Podle procesního postavení vyslýchané osoby rozeznáváme:

- výslech podezřelé zadržené osoby (§ 76 odst. 5 tr. řádu)
- výslech obviněného (§ 90-95 tr. řádu)
- výslech svědka (§ 97-101a tr. řádu, § 55 odst. 2 tr. řádu)
- výslech znalce (§ 108 tr. řádu)
- výslech obžalovaného (§ 207-108 tr. řádu)

---

⁸⁰ KONRÁD, Z., NĚMEC, M., NOVOTNÝ, F., *Vybrané otázky teorie a praxe výslechu*, Praha, 2008, s. 7

⁸¹ HEJDA, J., et al. *Základy kriminalistiky a trestního práva*, Praha, 2003, s. 76

- vyžadování potřebných vysvětlení (§ 158 odst. 3 tr. řádu, § 12 zákona o Policii ČR)⁸²

*„Výpovědi se v kriminalistice rozumí sdělení vyslýchané osoby učiněné z důvodů stanovených zákonem před zákonem pověřeným subjektem v průběhu výslechu a zadokumentované podle příslušných právních předpisů. Z hlediska procesního je za zvláštní druh výpovědi považováno takzvané vysvětlení. Základní zvláštností tzv. Vysvětlení spočívá v tom, že na rozdíl od výpovědi nemá důkazní status v průběhu trestního stíhání nebo v řízení před soudem, přestože jeho právní důsledky jsou nesporně významné (např. zahájení trestního stíhání bývá odůvodněno často převážně vysvětleními atp.)“.*⁸³

4.3 Konfrontace

*„Konfrontace (§ 104a) je důkazním prostředkem, jehož cílem je odstranit rozpory v předchozích výpovědích různých obviněných, nebo svědka(ů) a obviněného(ých), nebo svědků tak, že tyto osoby jsou před orgánem činným v trestním řízení postaveny tváří v tvář. Trestní řád stanoví, že jestliže výpověď obviněného v závažných okolnostech nesushlasí s výpovědí svědka nebo spoluobviněného, může být obviněný postaven svědkovi nebo spoluobviněnému tváří v tvář (§ 104a odst. 1)“.*⁸⁴

Za takovýchto podmínek může být úkon proveden pouze tehdy, pokud se výpověď svědka v závažných okolnostech neshoduje s výpovědí učiněnou obviněným nebo jiným svědkem (§ 104a odst. 2). Poté může svědek být postaven obviněnému nebo jinému svědkovi tváří v tvář v konfrontní situaci. Z uvedeného tedy vyplývá, že konfrontace může být provedena mezi obviněnými, mezi svědky nebo mezi obviněným a svědkem. Poškozený může být účasten konfrontace pouze tehdy, je-li zároveň i v postavení svědka. Konfrontaci nelze provést mezi spolupodezřelými, podezřelými a svědkem. Podstatou tohoto procesního úkonu je vytvoření psychologicky působící situace, která může přispět k odstranění rozporů ve výpovědích zúčastněných osob.

⁸² KONRÁD, Z., NĚMEC, M., NOVOTNÝ, F., *Vybrané otázky teorie a praxe výslechu*, Praha, 2008, s. 8

⁸³ Tamtéž, s. 9

⁸⁴ FENYK, J., HLAVÁČEK, J., KROUHLÍK, P., *Některé zvláštní způsoby dokazování – konfrontace*. In Krimi servis Hlaváček, 2008, <http://www.krimi-servis.cz/?p=103#more-103>

Zákon č. 265/2001 Sb., který novelizoval trestní řád, obecně stanovil, že konfrontace se provádí v zásadě jen v řízení před soudem, kdy tímto byla naplněna jedna z vůdčích myšlenek novely o nezbytnosti přenesení těžiště dokazování z přípravného řízení před soud. Před podáním obžaloby lze konfrontaci provést jen v případě, že lze očekávat, že její provedení výrazněji přispěje k objasnění věci a stejného cíle není možné dosáhnout jinými prostředky. V praxi se konfrontace užívá jen ve výjimečných případech, protože není běžným důkazním prostředkem. Podmínkou pro provedení konfrontace je, že každá z osob, která má být konfrontována, byla již vyslechnuta a její výpověď byla zapsána do protokolu, který je obligatorní formou dokumentace konfrontace, viz. § 55 a konkrétně odstavec 3 trestního řádu. Tento protokol po skončení konfrontace zúčastněné osoby podepíše.

K provedení konfrontace musí existovat tedy tyto procesní podmínky:

- protokolárně zadokumentované výsledky osob v určitém procesním postavení,
- ve výpovědích existují rozpory nebo uváděná tvrzení nesouhlasí v závažných okolnostech,
- rozpory nelze vyjasnit jinak.

Prováděnou konfrontaci je nutné zachytit na dostupné záznamové zvukové a obrazové přístroje. Před zahájením konfrontace musí být konfrontované osoby odpovídajícím způsobem vyslychajícím poučeny a vysvětlit jim, proč byla konfrontace nařízena, jak se mají při konfrontaci chovat a jaká mají práva a povinnosti.⁸⁵

4.4 Rekognice

Kriminalistická metoda rekognice je v trestním řízení procesním úkonem. Rekognice při procesu identifikace kriminalisticky významných objektů využívá schopnosti

---

⁸⁵ FENYK, J., HLAVÁČEK, J., KROUHLÍK, P., *Některé zvláštní způsoby dokazování – konfrontace*. In Krimi servis Hlaváček, 2008, <http://www.krimi-servis.cz/?p=103#more-103>

člověka, který znovu poznává konkrétní objekt na základě paměťové stopy, podpořené asociací identifikačních vlastností zkoumaných objektů.⁸⁶

Rekognici upravuje § 104b trestního zákonu. Rekognice neboli poznávací řízení, je důkazním prostředkem, který spočívá v tom, že podezřelý, obviněný nebo svědek znovu poznává a tím ztotožňuje konkrétní osobu nebo věc. V kriminalistické nauce je rekognice považovaná za samostatnou metodu kriminalistické praktické činnosti, která slouží k identifikaci osob a věcí. Význam rekognice spočívá v získávání nových a ověřování již existujících důkazů. Výsledek rekognice může sloužit jako důkaz pouze tehdy, je-li individuální totožnost zjištěna, nebo naopak vyvrácena. Rekognice se provádí v případech, kdy je v trestním řízení důležité, aby ztotožňující osoba, neboli podezřelý, obviněný nebo svědek znovu poznala ztotožňovanou nebo poznávanou osobu, věc nebo zvíře a určil tím jejich totožnost. Znovupoznávanou může být živá či mrtvá osoba nebo movitá i nemovitá věc.⁸⁷

Základními pravidly procesu rekognice jsou:

1. Popsání ztotožňovaného objektu.

Při provádění rekognice musí vyslychající dbát na to, aby znovupoznávají osoba co nejpřesněji popsala specifické znaky hledaného objektu. Při tomto procesu znovupoznávající osoba využívá všech lidských smyslů. Nejčastěji z těchto jsou využívány zrak a sluch, dále pak je také využíván hmat, čich a chuť. Vyslychající musí dále zjistit, za jakých okolností a podmínek znovupoznávající osoba objekt vnímala, neboť toto a kvalita získaného popisu objektu slouží k posouzení účelnosti rekognice a způsobu jejího provedení.

2. Včasná příprava rekognice.

Vzhledem k poznatkům z obecné psychologie o psychickém procesu zapomínání, je důležité, aby rekognice byla provedena v co nejkratší době, z důvodu možného zapomenutí identifikačních znaků hledaného objektu znovupoznávající osobou.

3. Výběr přivzatých objektů.

Ztotožňovaný objekt má být zpravidla znovupoznávajícímu ukázán spolu s několika předměty stejného druhu. Takovéto objekty jsou nazývány jako přivzaté. Trestní řád

---

⁸⁶ KONRÁD, Z., VESELÁ, J., *Rekognice*, Praha, 2008, s. 26

⁸⁷ FENYK, J., HLAVÁČEK, J., KROUHLÍK, P., *Některé zvláštní způsoby dokazování – rekognice*. In Krimi servis Hlaváček, 2008, <http://www.krimi-servis.cz/?p=104#more-104>

výslovně nestanoví přesný počet přivzatých objektů, ale komentář k trestnímu řádu uvádí, že by jejich počet neměl být nižší než tři.

Dalšími důležitými pravidly při provádění rekognice

- ukázání poznávaného předmětu znovupoznávajícímu současně s několika dalšími přivzatými objekty;
- při provádění rekognice u více objektů je třeba znovupoznávajícímu ukázat mezi přivzatými objekty vždy jen jeden poznávaný objekt;
- každý zúčastněný objekt označit štítkem s pořadovým číslem;
- poučit ztotožňující osobu o jejím procesním postavení, právech a povinnostech dle trestního řádu;
- zajistit, aby ztotožňující osoba byla izolována od ztotožňované osoby;
- ztotožňovaná osoba se řídí pokyny vyslychajícího;
- ztotožňující osoba v případě poznání objektu, tento označí ukázáním a sdělením jeho pořadového čísla a dále sdělí, dle jakých znaků objekt poznala.

Rekognice se provádí především v přípravném trestním řízení. V řízení před soudem pouze tehdy, nebyla-li provedena v přípravném řízení a je-li stále účelná. Rekognice bývá neodkladným a neopakovatelným úkonem, viz. § 160 odst. 4 trestního řádu.⁸⁸

4.5 Vyšetřovací pokus

*„Vyšetřovací pokus, upravený v § 104c trestního řádu je důkazní prostředek, jímž se v uměle vytvořených nebo obměňovaných podmínkách pozorováním prověřují nebo upřesňují skutečnosti zjištěné v trestním řízení, popřípadě se zjišťují nové skutečnosti důležité pro trestní řízení. Účelem vyšetřovacího pokusu je prověrka existujících nebo získaných nových důkazů, prověrka předpokladů o existenci či neexistenci skutečností, jevů, faktů nebo událostí v určitých podmínkách, prověrka způsobu průběhu skutečností nebo jevů, anebo zjištění okolností vedoucích ke spáchání trestného činu nebo události“.*⁸⁹

⁸⁸ HEJDA, J., et al. *Základy kriminalistiky a trestního práva*, Praha, 2003, s. 85-90

⁸⁹ FENYK, J., HLAVÁČEK, J., KROUHLÍK, P., *Některé zvláštní způsoby dokazování – vyšetřovací pokus*, In Krimi servis Hlaváček, 2008, <http://www.krimi-servis.cz/?p=105>

Vyšetřovací pokus je konán, je-li třeba pozorováním v uměle vytvořených nebo obměňovaných podmínkách prověřit nebo upřesnit skutečnosti zjištěné v průběhu trestního řízení, popřípadě zjistit nové skutečnosti důležité pro trestní řízení.⁹⁰ Z uvedeného tedy vyplývá, že vyšetřovacím pokusem se zjišťuje, ověřuje nebo upřesňuje, zda skutečně mohlo dojít k určité události, nebo naopak, že k události za zjištěných podmínek nemohlo dojít. Rozdíl mezi vyšetřovacím pokusem a znaleckým zkoumáním je ten, že vyšetřovací pokus je uskutečňován za podmínek, které se co nejvíce blíží těm, které existovaly v době události, a především výsledky vyšetřujícího pokusu jsou očividné, registrovatelné pouhými smysly, bez potřeby přístrojů či složitých vědeckých analýz nebo zvláštních znalostí. Dále lze najít rozdíl i mezi vyšetřujícím pokusem a rekonstrukcí. Rozdílem je spatřováno především to, že při provádění vyšetřujícího pokusu se podmínky pro vznik skutečnosti experimentálně mění oproti rekonstrukci, kde je snahou obnovení původního stavu situace, skutkové okolnosti nebo děje ve vztahu k popisovanému spáchaní trestného činu nebo prověřit pravdivost tvrzení vypovídající osoby. Jiný názor mívají kriminalisté s určitou praxí, kteří spatřují rozdíl mezi vyšetřujícím pokusem a rekonstrukcí především v rozsahu těchto činností, neboť vyšetřující pokus opakuje jen určitou část děje, která dosud nebyla dostatečně objasněna, když v rekonstrukci jde o obnovu celého inkriminovaného skutkového děje, případně i to, co mu předcházelo.

Dle trestního řádu by měla být k provedení vyšetřujícího pokusu přibrána nezúčastněná osoba. Tato podmínka nemusí být dodržena jen v případě, kdy nemožnost zajistit její přítomnost by ohrozila provedení samotného vyšetřujícího pokusu. Příprava, průběh a výsledky vyšetřovacího pokusu musí být procesně zadokumentovány.⁹¹

4.6 Rekonstrukce

„Kriminalistická rekonstrukce upravená § 104d) je důkazní prostředek, spočívající v obnovení situace a okolností, za kterých byl trestný čin spáchán, nebo získání informací (důkazů), které měly podstatný vliv na prověření výpovědi podezřelého, obviněného, svědka nebo poškozeného nebo dalších osob, pokud tyto informace (důkazy) nebylo možné získat

---

⁹⁰ KRUPKA, V., *Trestní právo procesní*, Praha, 2005, s. 97

⁹¹ FENYK, J., HLAVÁČEK, J., KROUHLÍK, P., *Některé zvláštní způsoby dokazování – vyšetřovací pokus*, In Krimi servis Hlaváček, 2008, <http://www.krimi-servis.cz/?p=105>

jinými důkazními prostředky, nebo jiné důkazní prostředky nepostačovaly k objasnění věci“.⁹²

V praxi je rekonstrukce využívána k ověření skutkových okolností, které zpravidla jinými důkazními prostředky nelze provést. Například v případech, kdy se výpovědi svědků a obviněných objevují rozpory o mechanismu průběhu trestného činu. Orgány činné v trestním řízení tímto tak získávají nejen prověřené údaje z předchozího řízení, ale také nové důkazy. Do novely tr. řádu byla rekonstrukce v trestním řízení posuzována jako zvláštní druh ohledání.

Cílem rekonstrukce je přesné obnovení situace nebo skutkových okolností, za kterých byl určitý trestný čin spáchán, nebo které mají k tomuto činu nějaký vztah. Jde o obnovení původních podmínek na místě události a následné prověření, zda-li k události mohlo dojít podle líčení svědka, obviněného či poškozeného. V ostatních případech může jít také o pochopení vlastní podstaty vzniku či průběhu události.

Účelem rekonstrukce je prověřit výpovědi podezřelého, obviněného, spolupachatelů, poškozených nebo svědků, zda-li uváděná tvrzení těmito jsou reálná, uskutečnitelná a zda k těmto vůbec došlo. Velmi často pak rekonstrukce vede i k novým poznatkům o skutečnostech důležitých pro trestní řízení. Rekonstrukce je úkon, který je velmi náročný jak na přípravu, tak i na realizaci, a to především z časového hlediska. Při provádění rekonstrukce tuto kriminalista sleduje svými smysly a vyvozuje z nich důkazní závěry.

Rekonstrukce bývá někdy zaměňována s vyšetřovacím pokusem. V kriminalistické praxi se však oba tyto úkony vhodně doplňují a často se realizují i současně. Důvod je ten, že cíle obou těchto důkazních prostředků jsou obdobné a někdy i shodné. Rozdíl mezi těmito spočívá v metodě. Rekonstrukcí se obnovuje situace, skutkové okolnosti nebo předměty ve vztahu k spáchání trestného činu. Oproti tomu při vyšetřovacím pokusu dochází k experimentálnímu vytváření a opakování možností a podmínek, za nichž byl čin spáchán. Rekonstrukce by měla být provedena až tehdy, jestliže jiné důkazy pocházející z provedených úkonů (důkazních prostředků) nepostačují k objasnění věci (výslechy osob, jejich konfrontace či rekognice, také znalecký posudek, samozřejmě ohledání místa, domovní prohlídka atd.).

---

⁹² FENYK, J., HLAVÁČEK, J., KROUHLÍK, P., *Některé zvláštní způsoby dokazování – rekonstrukce*, In Krimi servis Hlaváček, 2008, <http://www.krimi-servis.cz/?p=106>

V současné době je stále častěji v kriminalistické praxi rekonstrukce prováděna pomocí výkonných počítačových systémů. Průkopníky v nejrůznějších počítačových animacích jsou například kriminalističtí balisticy, antropologové nebo i dopravní inženýři. Tyto nové možnosti poznání objektivní pravdy jsou závislé především na trojrozměrných metodách kriminalistické dokumentace, personální a technické vybavenosti kriminalistických laboratoří. Další podstatná otázka je, jak dalece budou soudy tyto moderní technické metody akceptovat při hlavním líčení, ale pokud se bude jednat o počítačovou animaci vytvořenou renomovanou a akreditovanou státní kriminalistickou laboratoří, neměly by vznikat pochybnosti. K rekonstrukci se nepřistoupí, jestliže to je vzhledem k okolnostem případu, nebo osobě podezřelého, obviněného, spoluobviněného, poškozeného nebo svědka nevhodné.

Všechny zúčastněné osoby musí být předem poučeny podle jejich procesního postavení. Rozsah poučení se poznamenává v protokolu a nic nebrání tomu, aby poučení bylo zaznamenáno videokamerou. Stejně jako u vyšetřujícího pokusu trestní řád vyžaduje přítomnost nezúčastněné osoby za stejných podmínek. Po sepsání protokolu je tento podepsán zúčastněnými osobami. Na závěr provede kriminalista komplexní vyhodnocení rekonstrukce z hlediska jeho účelu a cíle, sumarizuje naplánovaná prověření a definuje nová poznání.⁹³

4.7 Prověrka na místě

„Prověrka na místě vymezen § 104e trestního řádu je důkazní prostředek, spočívající v doplnění nebo upřesnění údajů důležitých pro trestní řízení, které se vztahují k určitému místu, a to zpravidla za osobní přítomnosti podezřelého, obviněného, poškozeného či svědka. Prověrka na místě se používá například v situacích, kdy se obviněný při páčání dílčích útoků trestného činu pohyboval na různých místech, nebo tehdy, když je třeba zajistit věci, které obviněný odcizil a uschoval na jednom či více

---

⁹³ FENYK, J., HLAVÁČEK, J., KROUHLÍK, P., *Některé zvláštní způsoby dokazování – rekonstrukce*, In Krimi servis Hlaváček, 2008, <http://www.krimi-servis.cz/?p=106>

místech a je ochoten ukázat tato místa orgánům činným v trestním řízení, či v případech, kdy za účasti poškozeného je dokumentován způsobený následek atd“.⁹⁴

Prověrka na místě je z uvedených kriminalistických taktik nejméně náročná na přípravu a lze ji provádět jak v přípravném řízení, tak i v řízení před soudem. Z důvodu její účelnosti při ztotožňování napadených objektů či hledání věcí důležitých pro trestní řízení ji nelze nijak podceňovat. Provedením prověrky vyšetřující kriminalista přímo na místě činu ověřuje skutečnosti, které podezřelý, obviněný nebo svědek vypověděli při výslechu, kdy tito popisují nebo ukazují místa, věci nebo situace.

Cílem prověrky na místě je objektivně vyhodnotit již učiněné výpovědi, nebo získat nové důkazy. Trestní řád stanoví, že při provádění prověrky na místě se užijí ustanovení o vyšetřovacím pokusu (§ 104e odst. 2). Prověrku na místě lze uskutečnit až po provedení výslechu podezřelého, obviněného nebo svědka. Z provedeného výslechu pak musí vyplynout důvodnost k uskutečnění prověrky, která je vázána na místo činu. Účelem je tedy porovnání již zjištěných skutečností se skutečným stavem na místě činu. Při provádění prověrky na místě činu někdy dochází k zjištění nových důkazů a je zde nutná účast podezřelého, obviněného nebo svědka. Potřebná je i účast nezúčastněné osoby, pokud ji lze zajistit. Povinnou formou dokumentace prověrky na místě je opět protokol, ke kterému je vhodné připojit obrazový záznam.⁹⁵

4.8 Znalci

Při vyšetřování trestné činnosti je v určitých oblastech nutné, aby orgány činné v trestním řízení vyžadovaly odborné vyjádření od příslušných znalců, neboť díky využití jejich odborných zkušeností, poznatků, technických prostředků a postupů lze vyřešit mnohé okolnosti a na základě nich pak zjistit objektivní pravdu o prověřované události. Znalec se tak v trestním řízení stává nezastupitelnou osobou, neboť právě jeho odborné vyjádření či znalecký posudek jsou obvykle rozhodujícím důkazem před soudem. Postavení znalců v trestním řízení je upraveno třemi základními normami, kterými jsou zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, zákon č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících a

---

⁹⁴ FENYK, J., HLAVÁČEK, J., KROUHLÍK, P., *Některé zvláštní způsoby dokazování – rekonstrukce*, In Krimi servis Hlaváček, 2008, <http://www.krimi-servis.cz/?p=107>

⁹⁵ FENYK, J., HLAVÁČEK, J., KROUHLÍK, P., *Některé zvláštní způsoby dokazování – rekonstrukce*, In Krimi servis Hlaváček, 2008, <http://www.krimi-servis.cz/?p=107>

prováděcí vyhláška č. 37/1967 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Při tvorbě těchto základních norem byly porovnávány zahraniční právní systémy a normy, které řeší postavení znalce v trestním řízení. Naše úprava znalecké činnosti je kompromisem právních norem zahraničních zemí, jakými jsou Spolková republika Německo, Rakousko, Francie a USA, ve kterých byla prováděna analýza jejich právních norem týkajících se znalců a jejich postavení v trestním řízení.⁹⁶

---

⁹⁶ CHMELÍK, J., *Problematika požadavků orgánů činných v trestním řízení na znaleckou expertízu ve vztahu k možnostem soudních znalců*, Brno, 2002, s. 5-8

PRAKTICKÁ ČÁST

5. Návrhy de lege ferenda

Význam tohoto pojmu z latinského de lege ferenda lze vymezit jako úvahu o tom, jaké by právo mělo být nebo jak by mohlo být upraveno.

Zabýváme-li se otázkou kriminalistické metody identifikace osob a věcí, je na místě z důvodu početnosti zajištěných stop z místa činu a z hlediska důležitosti kriminalistických oborů, zmínit kriminalistickou odorologii. V současné době není kriminalistická odorologie, jako důkazní prostředek v řízení před soudem zcela uznávána, jak bude následně vysvětleno, ale většina odborníků se shoduje, že pokud by tato disciplína dosahovala naprosto spolehlivých výsledků na základě analytického přístroje či rozpoznání zajištěných pachů využitím pachových schopností cvičených psů, došlo by k výraznému vzestupu v objasňování trestné činnosti. Toto vychází z poznání, že každý člověk je nositelem individuálního pachu, takže na místě činu zanechává svoji pachovou stopu nezávisle na své vůli. Kriminalistická olfaktorika je v rámci kriminalistické odorologie jediným důkazním prostředkem. Metoda individuální pachové identifikace v současné době není českým trestním právem kodifikována jako důkazní prostředek. Otázkou je, zda je její kodifikace nutná, neboť jiné obory kriminalistické techniky, jakými jsou například daktyloskopie, balistika, mechanoskopie a další, nejsou také trestním právem kodifikovány. Původně byla kriminalistická olfaktorika zahrnuta pod obor kriminalistické taktiky, neboť byla využívána převážně v rámci operativně pátrací činnosti kriminální policie. Avšak další vývoj ukázal, že kodifikace není nutná, neboť kriminalistickou olfaktoriku lze považovat za součást kriminalistické techniky. V soudní praxi je rozhodnutí výhradně na vnitřním přesvědčení soudce, jak bude hodnotit věrohodnost tohoto důkazního prostředku a zda-li ho vůbec použije v důkazním řízení. Tuto problematiku v soudní praxi sjednocují pouze nálezy odvolacích soudů druhého stupně nebo nálezy Ústavního soudu ČR. V právní praxi ta skutečnost, že kriminalistická olfaktorika není jako důkazní prostředek právně ukotvena, je některými soudci často využívána a jinými ignorována či na základě neinformovanosti je její věrohodnost popírána. Pravdou je, že kriminalistická olfaktorika, ač není kodifikována, je v současné době českým trestním právem procesním jako pramen důkazu již většinově

uznávána, avšak dosud nemá v seznamech znalců žádného zástupce. Jednotlivý experti bývají jmenováni soudy v konkrétním případě nebo soud vyslechne postupně kriminalistického technika, který pachovou stopu zajišťoval, proškoleného policistu, který odebíral srovnávací pachový vzorek osoby a psuvoda specialistu, který provedl srovnávací pachovou zkoušku.⁹⁷

I přes výraznou přesnost výsledků v kriminalistickém oboru odorologie je dle názorů policistů fakt, že bude tato metoda uznávána soudy jako nezpochybnitelný důkaz spíše utopií. Ale jak zní známé pořekadlo „nikdy neříkejme nikdy“, a pokud by v budoucnu opravdu došlo k dalšímu rozvoji této metody a k následnému uznávání odorologie v řízení před soudy, zaznamenala by kriminalistika velký krok kupředu.

Dalším výrazným krokem v oblasti kriminalistických identifikačních metod by mohla být velmi diskutovaná evidence DNA nebo-li kyseliny deoxyribonukleové. Pokud by policie měla v evidenci k dispozici DNA nejenom pachatelů trestných činů, ale i většiny obyvatel České republiky, byla by její práce v oblasti pátrání po pachatelích závažných trestných činů nebo identifikace nalezených těl mrtvol mnohem jednodušší a rychlejší. Vzhledem k samozřejmým protestům, že by takováto evidence byla zásahem proti právům uvedeným v Listině základních práv a svobod, musela by tato činnost po vyzvání např. oznamovatele nebo kontrolované osoby, být patrně dobrovolná. Například sdružení *luridicum Remedium* vyzývá k nové úpravě, která by měla podrobně upravovat využívání analýz DNA v kriminalistické práci, omezit okruh osob, u nichž lze DNA analýzy provádět proti jejich vůli tak, aby byla úprava v souladu s Listinou základních práv a svobod, Evropskou úmluvou a dalšími dokumenty a judikaturou orgánů Rady Evropy. Dále toto sdružení zdůrazňuje, že evropský trend směřuje k omezení okruhu osob, u nichž může být DNA využívána k identifikaci, a to ať už se jedná o země jako Německo nebo Rakousko, kde je stanoven okruh trestných činů, při nichž je využití DNA přípustné a zároveň je zde dána podmínka, že u konkrétního pachatele musí existovat předpoklad, že bude možné daný profil DNA využít v budoucnu při jiném trestním řízení.⁹⁸

Z kriminalistických metod náležitých mezi operativně pátrací prostředky by zajisté nebylo od věci, pokud by Policie ČR, která je dle § 88 trestního řádu oprávněna pro potřeby orgánů činných v trestním řízení provádět odposlech a záznam telekomunikačního provozu

---

⁹⁷ STRAUS, J., KLOUBEK, M., *Kriminalistická odorologie*, Plzeň, 2010, s. 127-128

⁹⁸ SVATOŠOVÁ, H., *DNA databáze: ohrožení nejintimnějšího soukromí*, 2010, Dostupný z WWW.

<http://www.slidilove.cz/content/dna-databaze-ohrozeni-nejintimnejsiho-soukromi>

mohla tuto činnost provádět nejenom tehdy, kdy je vedeno trestní řízení pro zvlášť závažný zločin nebo pro jiný úmyslný trestný čin, k jehož stíhání zavazuje mezinárodní smlouva a dále pro trestné činy uvedené v odstavci 5 uvedeného paragrafu. Je samozřejmé, že se jedná o zásadní zásah do lidských práv a svobod, ale nebylo by na škodu tuto činnost provádět, je-li důvodné podezření z opakované trestné činnosti recidivistů např. pachatelé krádeží vloupáním nebo extremistické skupiny. Dalším možným řešením pro častější nařízení odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu, by bylo snížení podmínky pro vykonávání této činnosti tj. snížení horní hranice odnětí svobody z deseti na osm nebo pět let. Zjednodušení by určitě přineslo i to, pokud by nařízení odposlechu mohl vydat pouze státní zástupce na návrh policejního orgánu. V současné době je k tomuto oprávněn předseda senátu a v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce. Nebo proč by jako důkaz nemohl být uznáván rozhovor obviněného se svým obhájcem? Není na škodu, že pokud se při provádění odposlechu policie dozví o jiném trestném činu, může tento použít pouze v případě, jedná-li se o trestný čin uvedený v odstavci 1 § 88 trestního řádu. Vždyť jedním z úkolů Policie ČR je předcházení jakékoli trestné činnosti.

V současné době je téma odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu velmi diskutované, neboť byl zveřejněn náleží Ústavního soudu ze dne 22. března 2011. V této věci iniciovalo sdružení luridicum Remedium, které připravilo návrh na zrušení příslušných ustanovení zákona i prováděcího právního předpisu, který podepsalo 51 poslanců a v březnu 2010 byl tento návrh podán Ústavnímu soudu.

S názory sdružení, jako je například uváděné luridicum Remedium se lze z pohledu policie či státních zástupců jen obtížně ztotožnit. Například jejich požadavek, aby DNA obviněné osoby, která nebyla soudem pravomocně odsouzena vinným, byla z evidence smazána, vychází nejspíše z neznalosti řízení před soudem a obtížnosti prokázání viny obviněnému, neboť z celkového počtu sdělených podezření podezřelým osobám ze spáchání trestného činu, bývá pravomocně odsouzeno méně než deset procent. Na druhou stranu se jejich požadavek, aby z DNA byly pro účely identifikace uchovávány pouze informace nezbytné k identifikaci, tj. čitelné části DNA bez informací vypovídajících o vlastnostech osoby s výjimkou pohlaví, zdá být rozumný.

5.1 Nález Ústavního soudu ze dne 22. března 2011

Poněkud nespokojené hlasy se ozývají z řad vyšetřovatelů Policie ČR z důvodu výsledku „Nález Ústavního soudu“ ze dne 22. března 2011, kdy bylo Ústavním soudem České republiky rozhodnuto o návrhu podaným skupinou 51 poslanců Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky, zastoupené poslancem JUDr. Markem Bendou. Dnem vyhlášení tohoto nálezu ve Sbírce zákonů se ruší ustanovení § 97 odst. 3 a 4 zákona č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích a o změně některých souvisejících zákonů ve znění pozdějších předpisů, a vyhláška č. 485/2005 Sb., o rozsahu provozních a lokalizačních údajů, době jejich uchovávání a formě a způsobu jejich předávání orgánům oprávněným k jejich využívání. Navrhovatelé se shodli na faktu, že shromažďování a využívání provozních a lokalizačních údajů o telekomunikačním provozu v takovém rozsahu, v jakém jej vymezují uvedená ustanovení a vyhláška, představují neproporcionální zásah do základních práv uvedených v Listině základních práv a svobod a v Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod. Po roce rozhodování se Ústavní soud, stejně tak jako v sousedním Německu, postavil proti tomu, aby operátoři museli nejméně půl roku držet všechny dostupné údaje a na vyžádání je museli předložit k potřebám Policie ČR. S čím lze částečně souhlasit je skutečnost, že uchovatelem údajů jsou soukromé osoby poskytující telekomunikační služby a ne sám stát, takže se zde zvyšuje riziko zneužití uchovávaných údajů. V tomto případě určitě existuje řešení, kdy práce osob, které mají přístup k těmto údajům je elektronicky monitorována a neměl by být problém, každé zneužití přístupu těchto osob objevit a následně dle trestního řádu potrestat. Dále je nutné připomenout směrnici ES, která se k povinnosti telekomunikačních operátorů internetových a dalších zprostředkovatelů, kteří působí na úseku elektronických komunikací, uchovávat, po dobu nejméně 6 měsíců lokalizační a provozní údaje vyjadřuje tak, že „v žádném případě se nejedná o něco, co by se dalo přirovnat k odposlechům, už jen proto, že se neuchovávají obsahy jednotlivých telefonátů nebo emailových zpráv, a protože jde i o služby internetu (...), uchovávají se pouze lokalizační a provozní údaje, tedy technická data“. Změny vyplývající z rozhodnutí Ústavního soudu mají vyjít v platnost ve Sbírce zákonů.⁹⁹

5.2 Stav současné právní úpravy

---

⁹⁹ Česko. *Nález Ústavního soudu*, ze dne 22. března 2011, s. 1-5

Položíme-li si následující otázky, zda je současná právní úprava v oblasti kriminalistické vědy dostatečná, měla by být spíše omezena, anebo naopak rozšířena? Názory se samozřejmě budou velmi lišit a důvod je jednoduchý, neboť je samozřejmé, že např. členové občanských iniciativ a sdružení budou mít rozdílné názory na úpravu trestního práva než státní zástupci a policisté. V současné době lze z důvodu provedené rekodifikace trestního zákona z roku 1961 a chystající se rekodifikace trestního řádu z téhož roku konstatovat, že s těmito stěžejními trestními zákony panuje všeobecná spokojenost. Rekodifikace zmíněných pramenů trestního práva je důležitá, neboť tyto zákony jsou účinné již padesát let a vývoj za tuto dobu zejména v technických a elektronických oborech byl obrovský.

5.3 Kontrola Policie ČR

Vzhledem k výše uvedenému se naskytá otázka, proč má veřejnost obavy ze zneužívání pravomocí Policie ČR. Je to pozůstatek z dob „minulého režimu“, nebo špatnými zkušenostmi občanů s Policí ČR? Má mít společnost obavy ze zneužívání kriminalistických metod, především z užívání operativně pátracích prostředků? Je Policie dostatečně kontrolována?

K tomu, aby mohla policie realizovat své úlohy, musí fungovat na nedemokratických principech a představuje složitou byrokratickou státní organizaci s centralistickým velením. Proto je v demokratickém státě nutné policii kontrolovat. Za tímto účelem vznikl zvláštní systém, v němž hraje hlavní roli parlament, který by měl představovat politické centrum moci občanů. Z tohoto důvodu hovoříme o občanské kontrole policie, neboť tento systém kontroly zpětně dodává nezbytnou legitimitu pro použití policejního donucení. Dalším samostatným prvkem občanské kontroly policie je veřejné mínění, které vyjadřuje do jaké míry občané akceptují policisty ve společnosti. Toto je spjato se zkušeností občanů s „policejní mocí“ a tradičním postavením policie ve společnosti. Nezastupitelnou roli hrají masmédiá, která by měla občany nepředpojatě a dostatečně informovat o policejní činnosti při udržování veřejného pořádku. V ČR mohou

občané ke kontrole využít i Veřejného ochránce práv, který působí k ochraně osob před zvláštních orgánů a institucí.¹⁰⁰

Krom těchto nástrojů, kterými mohou občané kontrolovat činnost policie, existuje samozřejmě také kontrola postupu policie upravená trestním řádem, kterou vykonávají příslušní státní zástupci a soudy. Dále systém užívaný Policií ČR je upraven do takové míry, že dotazy policistů do informačních systémů jsou přesně evidovány, takže pokud dojde k nějakému zneužití je policista přihlášený do systému potrestán. Kontrola policie je dále také uvedena v hlavě VIII. zákona č. 273 z roku 2008 Sb., o Policii ČR v § 97 a § 98.

Závěr

Od počátku lidské existence docházelo k určitému protispolečenskému jednání. Postupem času bylo takovéto jednání označeno jako protiprávní. Způsob páchaní trestných činů a trestné činnosti se měnil po staletí, stejně tak se i měnily jejich metody a prostředky. Takovému jednání se vždy museli přizpůsobit i ochránci práva, kteří vždy postupovali zprvu dle nepsaného a poté i dle psaného práva. Postupem času zastánci práva získávali

---

¹⁰⁰ DANICS, Š., *Bezpečnostní politika ve veřejné správě*, České Budějovice, 2007, s. 80-92

určité poznatky, vědomosti, jak zjišťovat pachatele trestných činů. Z těchto poznatků a vědomostí se postupně stávaly kriminalistické metody, které využívaly i poznatků z jiných vědních disciplín.

Kdyby nebylo kriminalistické vědy či spíše specializovaných oborů současné kriminalistiky, nepodařilo by se objasnit většina spáchaných trestných činů. Kriminalistická věda se stále rozvíjí a s nástupem počítačové techniky je rozvoj ještě strmější a každý rok přináší další zlepšení.

V současné době je v České republice stav takový, že pachatelé úmyslných trestných činů velmi dobře znají práci a možnosti policie. Je jen na našich zákonodárcích, zda dají policii úměrné nástroje k boji proti zločinu a policie bude mít možnost být o krok před zločinci a ne dva kroky za nimi.

Seznam použité literatury

Literární zdroje

1. DANICS, Š., *Bezpečnostní politika ve veřejné správě*, 1. vyd. České Budějovice, Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2007, 99 s. ISBN 978-80-86708-38-6.
2. DÜLMEN, R., *Divadlo hrůzy*, 1. vyd. Praha: Rybka Publisher, 2001, 228 s. ISBN 80-86182-44-4.
3. HEJDA, J., et al. *Základy kriminalistiky a trestního práva*, 1. vyd. Praha, Oeconomica, 2003, 240 s. Učebnice pro VŠ. ISBN 80-2450506-6.
4. HEJDA, J., *Základy kriminalistiky*, 1. vyd., Praha: Oeconomica, 2003, 148 s. Učebnice pro VŠ. ISBN 80-245-0515-0.
5. CHMELÍK, J., *Problematika požadavků orgánů činných v trestním řízení na znaleckou expertízu ve vztahu k možnostem soudních znalců*, 1. vyd. Brno: Vysoké učení technické, 2002, 30 s. ISBN 80-214-2123-1.
6. KAYE, H. B., *Kriminaltechnik mit der Wissenschaft auf Verbrecherjagd*, 1. vyd. Hamburg: mcH a Co., 2004, 323 s. ISBN 3-933203-95-3.
7. KONRÁD, Z., NĚMEC, M., NOVOTNÝ, F., *Vybrané otázky teorie a praxe výslechu*, 1. vyd. Praha: Policejní akademie České republiky, 2008, 98 s. Učebnice pro VŠ. ISBN 978-80-7251-294-2.
8. KONRÁD, Z., VESELÁ, J., *Rekognice*, 1. vyd. Praha, Policejní akademie České republiky, 2008, 71 s. Učebnice pro VŠ. ISBN 978-80-7251-269-0.
9. KRUPKA, V., *Trestní právo procesní*, 2. vyd., Praha, Armex publishing, 2005, 191 s. ISBN 80-86795-13-6.
10. LYONS, L., *Historie trestu*, 1. vyd. Praha: Svojtka a Co., 2003, 190 s. ISBN 80-7352-021-4.
11. MUSIL, J., et al. *Úvod do kriminalistiky*, 3. nezměněné vyd., Praha: Policejní akademie České republiky, 1999, 128 s. Učebnice pro VŠ. ISBN 80-7251-019-3.
12. NĚMEC, M., *Vybrané problémy kriminalistické taktiky*, 2. vyd. Praha: Armex Praha, 2003, 102 s. Učebnice pro VOŠ. ISBN 80-86244-05-9.

13. STRAUS, J., *Kriminalistická technika*, 1. vyd. Praha, Policejní akademie České republiky, 1993, 342 s.
14. STRAUS, J., KLOUBEK, M., *Kriminalistická odorologie*, 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010, 184 s. ISBN 978-807390-238-7.
15. STRAUS, J., et al. *Úvod do kriminalistiky*, 1. vyd., Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2004, 175 s. Učebnice pro VŠ. ISBN 80-86473-82-1.
16. STRAUS, J., et al. *Kriminalistická metodika*, 2. rozšířené vyd., Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, 315 s. Učebnice pro VŠ. ISBN 978-80-7380-124-3.
17. STRAUS, J., PORADA, V., *Systém kriminalistických stop*, 1. vyd. Praha: Policejní akademie České republiky, 2006, 170 s. Učebnice pro VŠ. ISBN 80-7251-226-9.
18. STRAUS, J., PORADA, V., et al. *Kriminalistická daktyloskopie*, 1. vyd. Praha: Policejní akademie České republiky, 2005, 278 s. Učebnice pro VŠ. ISBN 80-7251-192-0.
19. STRAUS, J., SUCHÁNEK, J., *Kriminalistická identifikace věcí*, 1. vyd. Praha: Policejní akademie České republiky, 2008, 116 s. Učebnice pro VŠ. ISBN 978-807251-293-5.
20. STRAUS, J., VAVERA, F., *Dějiny československé kriminalistiky slovem i obrazem II.*, 1. vyd. Příbram: Police history, 2005, 347 s. ISBN 80-86477-28-2.
21. SUCHÁNEK, J., *Kriminalistika, kriminalistickotechnické metody a prostředky*, 2. vyd. Praha, Policejní akademie České republiky, 1999, 354 s. ISBN 80-7251-014-2.
22. SUCHÁNEK, J., KONRÁD, Z., *Vybrané kapitoly úvodu do kriminalistiky a kriminalistické techniky*, 2. vyd. Praha, Armex Praha: 2003, 129 s. Učebnice pro VOŠ. ISBN 80-86244-06-07.
23. ŠÁMAL, P., et al. *Trestní řád*, komentář, 1. díl, 6. vyd., Praha, C.H. Beck, 2008, 1501 s. ISBN 978-80-7400-043-0.
24. ŠÁMAL, P. et al. *Přípravné řízení trestní*, 2. vyd. Praha, C. H. Beck, 2003, 1443 s. ISBN 80-7179-741-3.
25. TIPLICA, M., et al. *Kriminalistická taktika*, 2. upravené vyd., Praha: Policejní akademie České republiky, 1999, 162 s. Učebnice pro VŠ, ISBN 80-7251-007-X.

Elektronické zdroje

1. FENYK, J., HLAVÁČEK, J., KROUHLÍK, P., Některé zvláštní způsoby dokazování – konfrontace. In Krimi servis Hlaváček, 2008. Dostupný z WWW. <http://www.krimi-servis.cz/?p=103>.
2. FENYK, J., HLAVÁČEK, J., KROUHLÍK, P., Některé zvláštní způsoby dokazování – rekonstrukce. In Krimi servis Hlaváček, 2008. Dostupný z WWW. <http://www.krimi-servis.cz/?p=104>.
3. FENYK, J., HLAVÁČEK, J., KROUHLÍK, P., Některé zvláštní způsoby dokazování – vyšetřovací pokus. In Krimi servis Hlaváček, 2008. Dostupný z WWW. <http://www.krimi-servis.cz/?p=105>.
4. FENYK, J., HLAVÁČEK, J., KROUHLÍK, P., Některé zvláštní způsoby dokazování – rekonstrukce. In Krimi servis Hlaváček, 2008. Dostupný z WWW. <http://www.krimi-servis.cz/?p=106>.
5. FENYK, J., HLAVÁČEK, J., KROUHLÍK, P., Některé zvláštní způsoby dokazování – proverkanamiste. In Krimi servis Hlaváček, 2008. Dostupný z WWW. <http://www.krimi-servis.cz/?p=107>.
6. RŮŽIČKA, M., Otázky postupu policie a státního zástupce v souvislosti s využíváním operativně pátracích prostředků, 2008, Dostupný z WWW. http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/rs_atlantic/data/files/korupce_opp_.doc.
7. SVATOŠOVÁ, H., *DNA databáze: ohrožení nejintimnějšího soukromí*, 2010, Dostupný z WWW. <http://www.slidilove.cz/content/dna-databaze-ohrozeni-nejintimnejsiho-soukromi>.

Legislativní dokumenty

1. Česko. Nález Ústavního soudu ze dne 22. března 2011, 25 s.
2. Československo. Zákon č. 87 ze dne 12. července 1950, o trestním řízení soudním, *In Sbírka zákonů, československá republika*. 1950, částka 40, s.64-68. Dostupný z WWW: http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/1950/zakon_3q.html#castka_40.
3. Československo. Zákon č. 64 ze dne 19. prosince 1956, o trestním řízení soudním, *In Sbírka zákonů, československá republika*. 1956, částka 33, s. 31-36. Dostupný z WWW: http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/1956/zakon_4q.html#castka_33
4. Československo. Zákon č. 64 ze dne 19. prosince 1956, o trestním řízení soudním, *In Sbírka zákonů, československá republika*. 1956, částka 33, s. 31-36. Dostupný z WWW: http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/1956/zakon_4q.html#castka_33
5. Československo. Zákon č. 141 ze dne 29.listopadu 1961, o trestním řízení soudním. *In Sbírka zákonů československé socialistické republiky*. 1961, částka 66, s. 19-20. Dostupný z WWW: http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/1961/zakon_4q.html#castka_65
6. Rakousko-Uhersko. Zákon č. 119 ze dne 23. května 1873, jímž se zavádí nový řád soudu trestního. Dostupný z informačního systému ASPI.